

DE HEERIAAN

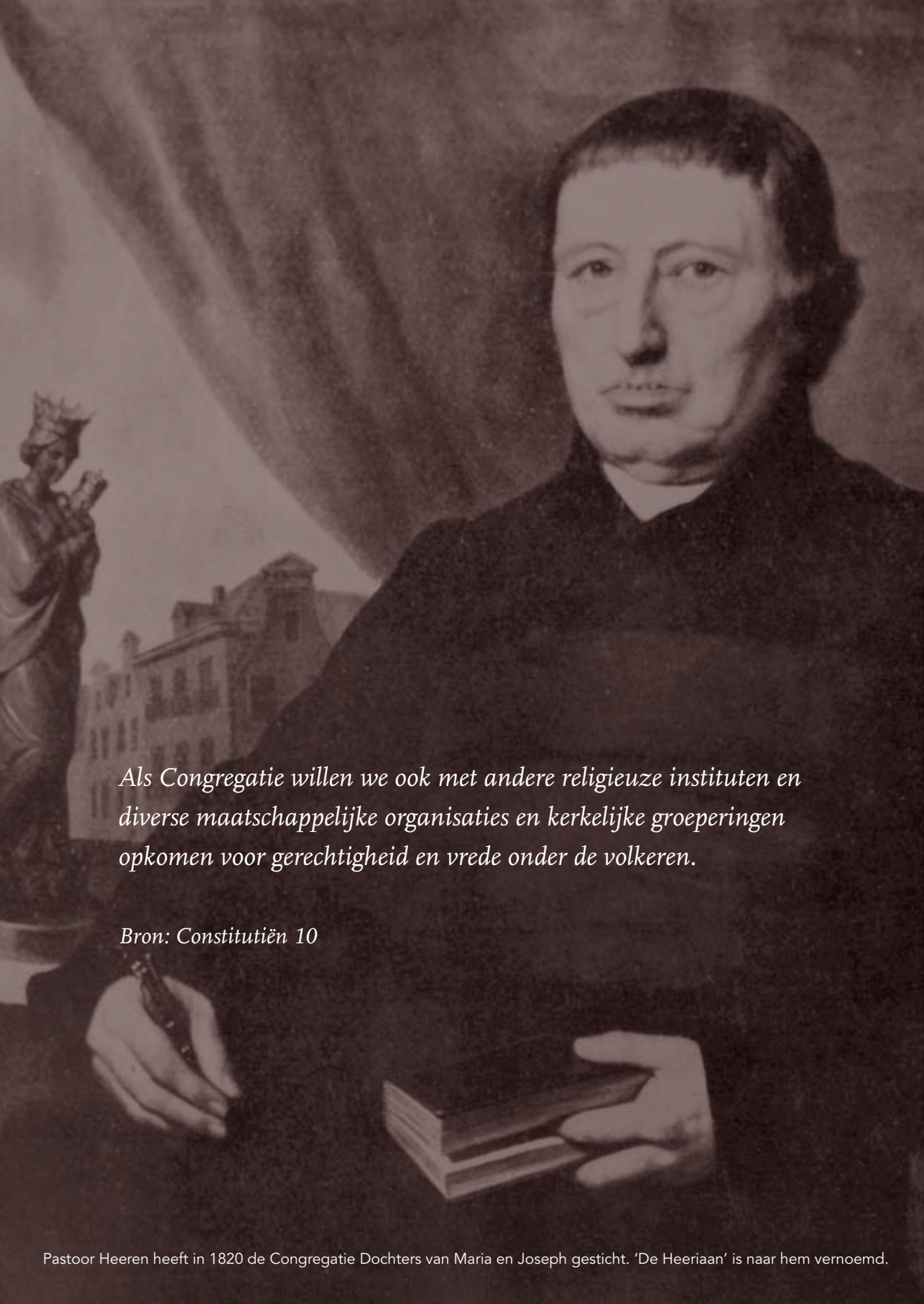
Contactblad van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph
Zusters van de Choorstraat

JAARGANG 41
NAJAAR 2012

- Nieuwe geluiden in het doven-onderwijs
- Ik word oud
- De vrouw en de draak

IN
OMNIBUS
CHARITAS

Als Congregatie willen we ook met andere religieuze instituten en diverse maatschappelijke organisaties en kerkelijke groeperingen opkomen voor gerechtigheid en vrede onder de volkeren.

Bron: Constitutiën 10

Voorwoord	4
Indonesië	
• <i>De geschiedenis van Indonesië deel 3 van 4 door Zuster Veronie</i>	5
• <i>Nieuwe geluiden in het dovenonderwijs door Zuster Wahyu</i>	11
Vroeger – Nu	
• <i>Een robijnen feest door Brigitte Lutters</i>	14
• <i>Straatnamen deel 3 van 3 door Anne-Marie Coopmans</i>	18
• <i>Gedicht 'Ik word oud'</i>	23
• <i>De vrouw en de draak door Zuster Lisette</i>	24
Actualiteiten	
• <i>Herdenken en vieren op 6 en 7 juli door Zuster Til</i>	25
• <i>CMM artikel Vincentiaanse Pelgrimsreis door Zuster Rosa</i>	28
• <i>Zuster Mechtild 100 jaar</i>	32
Overweging door Zuster Augusta	
• <i>Herfst</i>	33
Iconen door Zuster Leonie	
• <i>De icoon van Gods Vaderschap</i>	34
Column door Zuster Lisette	
• <i>Shoppen</i>	38
Loslaten & Opbouwen	
• <i>Zuster Anna van Nistelrooij en Congo</i>	41
Agenda	45
Colofon	47

Voorwoord

Tijdens het maken van een nieuwe Heeriaan, duiken we ook regelmatig in onze geschiedenis(archieven).

En dan zie je, hoe in de loop der jaren de Congregatie gegroeid is en de liefdewerken uitgebreid zijn. Totdat in de jaren 50/60 van de vorige eeuw de groei stagneerde en het aantal zusters terug liep en daarmee ook onze taken in de samenleving.

Moet dit ons terneerdrukken? Helemaal niet!

In verschillende artikelen van deze Heeriaan komt naar voren hoe gebeurtenissen in het verleden een positieve en eigentijdse invloed hebben op het heden.

Het is aan u, dit al lezende te ontdekken!

Veel plezier.

Redactie Heeriaan

De geschiedenis van Indonesië

(Kongregasi Putri Maria dan Yosef)

Van 1950 tot 1988, het Gouden Jubileum

Deel 3 van 4

Door Zuster Veronie Franken

De tweede periode

In mei 1950 werd besloten het werk in Wonosobo te hervatten.

Zuster Leonardo werd Overste en van de oude garde keerden Zuster Geertruida (voor het onderwijs) en Zuster Canisia (voor de keuken) terug. Verder werden benoemd: Zuster Henricia voor het voorschoolonder-richt en Zuster Gaudeta voor handwerkles-sen, de huishouding, surveillance enzovoorts.

Op 12 september 1950 vertrokken ze met MS 'Willem Ruijs' en arriveerden op 3 oktober in Yakarta en reisden vandaar via Poerwokerto, waar monseigneur Schoenmakers (opvolger

van monseigneur Visser) resideerde, naar Wonosobo.

Het instituut, dat veel geleden had van de beschietingen, werd hersteld, gedeeltelijk met subsidie van sociale zaken, dat ook een maandelijkse subsidie toezegde voor het onderhoud van de kinderen.

In november begon het onderwijs weer met 25 leerlingen. Het aantal nam steeds toe. In 1953 waren er al 72 leerlingen en in 1963 ruim 100. Uitbouw was nodig en gelukkig ook mogelijk gebleken voor school en internaat.

5

>

Zuster Leonardo Tooten (Overste),
Zuster Geertruida de Wit, Zuster
Canisia Meissner, Zuster Gaudeta
Hamers en Zuster Henricia van Vijfeijke.

Visitatie

Op 24 juli 1951 werd een visitatiereis ondernomen door Zuster Elise van der Westen (Algemene Overste), Zuster Clementissima van der Linden, monseigneur Hendrikx (Vicaris van het bisdom en directeur van de Congregatie) en monseigneur van Overbeek (directeur van het Instituut voor Doven in Sint Michielsgestel). Zuster Jeanne Korte reisde met hen mee om als leerkracht te gaan werken. (In 1953 werd zij gevolgd door Zuster Myriam Thérèse Bruins en Zuster Martinetta van Laarhoven).

Tijdens deze visitatie werd onder andere gesproken met de Algemene Overste van de Congregatie van de Broeders van Gent over de mogelijkheid van vestiging van de Broeders in Wonosobo. Zij wilden een ambachtsschool beginnen voor doofstomme jongens. De zusters konden zich dan vooral toeleggen op het onderwijs aan meisjes en kleine jongens en zo beter voldoen aan de vele aanvragen.

In november 1953 begonnen de Broeders met de plannen voor de nieuwbouw op een stuk grond van de zusters, liggende bij het station. Het duurde tot oktober 1955 voor de eerste Broeders kwamen en na de kerstvakantie, dus in januari 1956, gingen de grotere jongens uit het Instituut van de Zusters over naar de Broeders.

Nieuwe krachten

Intussen ontstond grote behoefte aan personeel. Pogingen om een andere congregatie op Java, die onder monseigneur Sugyopranoto stond, in te schakelen, mislukten. Ook het aantrekken van lekenkrachten verliep aanvankelijk moeilijk, totdat in 1955 vier leken werden ingewerkt door Zuster Geertruida. Na de nodige wisselingen waren er in januari 1963 vijf leken aan de school verbonden.

Er ontstonden ook andere moeilijkheden. De politieke betrekkingen tussen Nederland en Indonesië waren na de oorlog steeds moeilijker geworden; de toestand was zeer gespannen. Het gevolg was, dat Nederlanders – ook onze zusters – eindeloze lijsten en formulieren kregen in te vullen en dat hen allerlei beperkingen werden opgelegd. Werden de papieren niet op tijd ingeleverd, dan waren de boetes ontzaglijk hoog. Om dat te omzeilen werden veel missionarissen Indonesisch staatsburger. Maar onze zusters voelden daar niets voor.

In maart 1956 besluit het Bestuur in Den Bosch opnieuw op visitatie te gaan naar Wonosobo, speciaal om na te gaan, hoe het voortbestaan van de school voor doven te verzekeren viel. Aannemen van (meer) lekenleerkrachten? Religieuzen van een andere congregatie inschakelen? Een eigen noviciaat in Indonesië beginnen? Tijdens deze visitatie werd ook besloten nog een zuster naar Wonosobo te sturen. De keus viel op Zuster Wiborada¹ Kunst. Het heeft vanaf juni 1956 tot augustus 1957 geduurd eer haar een visum werd verleend en toen nog maar voor de duur van twee jaar. Daarna moest het elke maand worden vernieuwd tegen een flink bedrag aan roepia's! De zuster arriveerde na een voorspoedige reis op 4 oktober 1957 in Wonosobo en gaf er haar beste krachten aan het onderwijs, tot ze in september 1960 werd teruggeroepen als novicenmeesteres en Overste op Gertrudishof (bij onze dove zusters). Een moeilijk besluit om te nemen voor het Bestuur van de Congregatie. En misschien nog moeilijker voor de betrokken zuster en het convent in Wonosobo.

Moeilijk contact

Om noodzakelijke regelingen te kunnen treffen, kreeg Zuster Leonardo als Overste, in 1958 volledige volmacht op alle gebied, want

Het convent na de komst van Zuster Wiborada. v.l.n.r. Zuster Henricia, Zuster Geertruida, Zuster Myriam Thérèse, Zuster Leonardo (Overste), Zuster Jeanne, Zuster Canisia. Staand: Zuster Wiborada, Zuster Martinetta en Zuster Gaudeta.

het contact met het moederland werd steeds moeilijker. In oktober 1959 kregen de zusters de aanzegging, dat ze per 1 januari 1960 het geven van onderwijs moesten staken, omdat zij geen Indonesisch staatsburger waren. Wat nu? Het antwoord kwam vanuit Wonosobo zelf. Zuster Leonardo had voor alle zusters het Indonesische staatsburgerschap aangevraagd, maar...ze hebben het toen niet gekregen. Rechtstreeks postverkeer met Indonesië was vanaf januari 1962 onmogelijk, dat moest via andere landen. Gelukkig werd in 1963 de kwestie Irian Jaya (Nieuw-Guinea) opgelost² en kwam ook het postverkeer weer op gang.

1958

Toen in de afgelopen jaren het nationalisme zich toespitste, moesten de statuten van de Stichting 'Werk voor misdeelde kinderen in

Indonesië', worden gewijzigd. Dit gebeurde in 1958. De naam van de stichting werd toen veranderd in: Dena-Upakara. Dit is Oud Javaans en betekent: zorgen voor de uitgestorvenen in de maatschappij. De betekenis bleef dus hetzelfde. Deze naam is gekozen op advies van Pater P.J. Zoetmulder SJ, een professor in de (Oud) Javaanse taal. Er is toen ook besloten dat het Bestuur van de stichting voortaan benoemd zou worden door de Overste van de Zusters 'Dochters van Maria en Joseph' in Wonosobo. Zuster Leonardo benoemde in 1958 als Bestuursleden drie Javaanse Zusters van een andere congregatie in Wonosobo, want niemand van de Nederlandse zusters was Indonesisch staatsburger.

1960

Dit jaar kunnen we zien als een dieptepunt voor onze Missie in Indonesië. We zagen

Zuster Bernadette geeft Engelse les in de eerste klas van de Mulo in Wonosobo.

hierboven al dat in september Zuster Wiborada teruggeroepen werd naar Nederland, een besluit dat door de zusters niet begrepen werd. Ze kon echt niet gemist worden in Indonesië. Maar in Nederland was ook een groot tekort aan zusters.

Tegelijk werd door het Bestuur in Nederland geprobeerd dit werk aan een internationale Congregatie over te dragen. Met de zusters van Tegelen was al een eerste contact opgenomen. Hun Provinciale Overste, Zuster Wienanda, was al in Wonosobo geweest en genegen om het werk over te nemen.

‘Maar’, schrijft Zuster Leonardo ‘Bij haar is nr. 1 het huis en het werk nemen ze er wel bij’. We lezen in het dagboek/communitieitschrift ook: ‘Vandaag vertrekt Zuster Xavera, novicenmeesteres van de Zusters van Tegelen, naar Rome, voor een congres. Opvallend sterk drong Moeder Wienanda aan op het

Zuster Josephine zoals ze iedere maandag en donderdag naar haar werk gaat door de dessa Kepentjar en omgeving.

Dit is de hoogste klas van Dena-Upakara met Zuster Antonie als onderwijzeres.

meegeven van een brief door ons voor de Choorstraat. Ik deed het niet, de toestand hier is me te verward’.

Goddank! Als we nu – in 2012 – naar onze Congregatie in Indonesië kijken, dan kunnen we alleen maar dankbaar zijn dat er toen geen concrete afspraken met de Zusters van Tegelen zijn gemaakt. Hier heeft duidelijk de Geest gewerkt! En we zien weer een opgaande lijn...

Al bij de visitatie in 1956 was een eigen noviciaat ter sprake gekomen. Het heeft lang geduurd voor de eerste postulante intrad. Pas eind 1962 werd er een begin gemaakt met Riet Njo, een Chinees meisje en op 6 februari 1963 volgde Sukarni, een Javaanse. Beiden verlieten de Congregatie weer. Maar op 1 november 1963 trad Sri Redjeki in, die als Zuster Anna Maria als eerste Indonesische zuster op 19 augustus 1973 haar eeuwige professie deed. Zij overleed op 7 maart 2010.

Het begin was echter gemaakt! Langzaamaan traden er meer meisjes in. Een probleem was ook dat onze Congregatie in Indonesië maar één liefdewerk had: het onderwijs aan dove kinderen. Niet iedereen is geschikt voor dit werk, dus kozen die meisjes voor andere Congregaties.

In januari 1964 vertrekt Zuster Wiborada voor de tweede keer naar Wonosobo. Nu als Huisoverste. Ook Zuster Marcelline gaat met haar mee. Zij zal de zorg krijgen voor het internaat. En Zuster Leonardo is benoemd tot Regionaal Missieoverste en novicenmeesteres.

Tijdens de visitaties die in 1964, 1966 en 1968 volgen, wordt veel aandacht besteed aan uitbreiding van het missiewerk: in Wonosobo (stad) worden de zusters gevraagd om de leiding van de Mulo over te nemen.

In Bandjarnegaran (dorp of kampong) en in andere kampongs gaan zij zich richten op de >

bevolking. Zo leren ze de vrouwen breien en leiden hen op tot coupeuse.

In 1968 werd Zuster Martinetta benoemd voor Semarang om een nieuwe afdeling te beginnen met drie jonge Indonesische zusters.

Zij gaf naailessen aan arme vrouwen en van 1970 tot 1992 werkte zij voor de armen van de straat en richtte zij drie bejaardenhuizen op. Dit gebeurde in samenwerking met de broeders van Maastricht.

In maart 1967 wordt Zuster Theodarda Verrijt benoemd als opvolgster van Zuster Canisia en in juli 1969 vertrekken Zuster Felicitas Wijnen en de novice Nel Dujardin als laatste Nederlandse zusters naar Wonosobo. In de jaren die volgen komen er steeds meer zusters terug in het Moederland en groeit de Congregatie PMY!

Bij het 50-jarig bestaan van Dena-Upakara in 1988 zijn er (nog) vier Nederlandse zusters en al zeventien Indonesische, waarvan er tien hun eeuwige professie hebben gedaan!

Wordt vervolgd. <

¹ Na haar terugkeer uit Indonesië in 1986 veranderde Zuster Wiborada haar kloosternaam en gebruikte vanaf die tijd haar doopnaam Gertrudis.

² In december 1949 erkende Nederland onder druk van de Internationale gemeenschap de Indonesische onafhankelijkheid, met uitzondering van Irian Jaya (Nieuw-Guinea), dat na een tussenbewind van de Verenigde Naties in 1963 aan Indonesië werd overgedragen.

Bij de allerarmsten in Semarang. Zuster Martinetta met een jonge zuster.

De gemeenschap van Semarang. Zuster Alfonsa, Zuster Martinetta en Zuster Anna Maria.

Nieuwe geluiden in het dovenonderwijs

Dena-Upakara is een van de vele liefdewerken van de Zusters PMY/DMJ. Dit is het eerste liefdewerk van onze Congregatie in Indonesië. Sinds 1938 zorgen de Zusters voor de opvoeding van dove kinderen.

Door Zuster Wahyu Triningsih

We besteden onze aandacht niet alleen aan het onderwijs aan dove kinderen, maar ook aan de opleiding van de leraren voor het dovenonderwijs, met name voor nieuwe leerkrachten.

Onder leiding van een mentor lopen docenten stage omdat wij geloven dat goed opgeleide leraren dove kinderen tot een hoger studieniveau kunnen brengen.

Sinds kort is er een samenwerkingsverband waardoor onze kennis en ervaring gedeeld kan worden met vele andere dovenscholen in Indonesië.

Elk jaar trainen wij de nieuwe leraren-opleiding binnen de muren van onze school. Wij organiseren ook herhalingscursussen voor de overige leraren van Dena-Upakara. Dat doen we in samenwerking met (Koninklijke) Kentalis in Sint Michielsgestel, zoals het Doveninstituut tegenwoordig heet. Maar tot voor kort kwam dit programma alleen ten goede aan onze school voor dovenonderwijs (Dena-Upakara).

Indonesië is een heel groot land met veel eilanden. Er zijn ook veel scholen voor dove kinderen in dit grote land. Het zou onjuist >

11

Dove kinderen krijgen les op Dena-Upakara.

Alle mensen die deel uitmaken van het samenwerkingsproject PSIBK (Pusat Studi Individu Berkebutuhan Khusus (Studiecentrum voor gehandicapte mensen/kinderen met speciale behoeften).

zijn als we de samenwerking met Kentalis alleen verder zouden ontwikkelen voor ons eigen instituut. Er kan namelijk nog veel verbeterd worden in de kwaliteit voor het dovenonderwijs op andere scholen.

Nu heeft men soms de indruk dat dove kinderen dommer zijn dan horende kinderen. Dove kinderen ontwikkelen zich even goed als horende kinderen, mits ze maar het juiste onderwijs krijgen! En goed onderwijs is afhankelijk van gekwalificeerde, bevoegde en bevlogen leerkrachten.

Vooralsnog zijn we van start gegaan met het ontwikkelen van dit programma voor andere dovenscholen op Java. Samen met de Jezuïeten Universiteit Sanata Dharma en Kentalis organiseren wij, Zusters DMJ/PMY in Indonesië (Zuster Antonie, Zuster Wahyu en Zuster Crescent als vertegenwoordigers) een

trainingscursus voor Indonesische studenten die in het dovenonderwijs werken of gaan werken.

Eerst zijn wij getraind om de cursus aan anderen te kunnen geven.

Wat komt er bij zo'n samenwerkingsproject allemaal kijken?

1. Voorbereiding

Ter voorbereiding hebben we bij Kentalis in 2009 een tweeweekse studie gevolgd. We kregen les van deskundigen. Ook bezochten we scholen voor doven, basisscholen, middelbare scholen en scholen voor beroepsonderwijs. Samen met een ambulante leraar, bezochten we dove kinderen die regulier onderwijs volgen en we leerden hoe zulke leerlingen in het regulier onderwijs goed begeleid kunnen worden. We discussieerden

met het hele team over hoe we ons programma in Indonesië samen moesten stellen, na alles wat we hier geleerd hadden.

Er werd een profielschets geschreven voor de docenten in het dovenonderwijs in Indonesië. Hier zijn weer lezingen van gemaakt die in Indonesië worden gegeven.

2. Training

Het 'leraren-trainingsprogramma' maakt deel uit van de profielschets. Het doel van deze training is om op iedere school (8 in totaal) mentoren aan te wijzen die in staat zijn een Indonesische leraar op te leiden en die tevens in staat zijn om de kwaliteit van hun school in dit opzicht te verbeteren. Expertise in eigen huis heeft ook als voordeel dat je niet afhankelijk bent van derden.

Ook Rome is niet in één dag gebouwd, dus we spreiden het programma uit over anderhalf jaar (van oktober 2010 tot juli 2012).

3. Toekomst

Als het trainingsprogramma van de leraren voltooid is, hebben we weer meer deskundigheid 'in huis' en kunnen we de kennis en ervaring met steeds meer mensen in het dovenonderwijs delen, met als doel om het dovenonderwijs in heel Indonesië op een hoger peil te krijgen.

De eerste periode waarin ik betrokken was bij het PSIBK-team was niet makkelijk voor mij. Het was helemaal nieuw voor me om samen te werken met een universiteit, een internationaal instituut en met andere dovenscholen.

Ook mijn beperkte kennis op het gebied van het dovenonderwijs en mijn slechte Engels maakten het er niet makkelijker op. Maar ik heb het toch geprobeerd. Wat ik in ieder geval wel mee had, was dat ik erg gemotiveerd was. Bovendien steunde het hele team me. Men gaf me vertrouwen dat ik daadwerkelijk een bijdrage kon leveren.

Ik stond ook niet alleen, want ik ben gesteund door Zuster Antonie en de andere zusters.

Ik heb een hoop geleerd en leer nog dagelijks. Zo heb ik veel meer begrip gekregen voor dove kinderen. Op psychologisch, medisch, sociologisch en taalkundig gebied. Ik heb ook ervaren dat er in de stille wereld van dove kinderen vele mogelijkheden zijn. Tegelijkertijd realiseer ik me ook dat ik natuurlijk nooit echt zal weten, wat het betekent om doof te zijn.

Bij dit werk voel ik God altijd nabij. Zonder Hem zou ik niets kunnen. En ik voel dat leven met dove mensen mijn weg is. <

*

*Dank aan God,
die mij toevertrouwde
Zijn Rijk te vestigen onder de doven.
Leid mij, God, en zegen mij
met Uw liefde en kracht,
zodat ik Uw opdracht
in deze wereld kan volbrengen.
Amen.*

*

Een robijnen feest

Portretten Lia van der Velden en Toine van Eeten

Deze keer in de Heeriaan een bijzonder dubbelportret van twee mensen die een robijnen feest kunnen vieren, doordat ze allebei al veertig jaar voor de Zusters van de Choorstraat werken.

Een hommage aan Lia van der Velden en Toine van Eeten.

Door Brigitte Lutters

ZIJ:

Lia van der Velden

Geboren op
16 november 1950
in Moergestel

BEIDEN:

Tradeden in 1972 in dienst
van de Zusters van de
Choorstraat en vieren dit jaar
hun robijnen jubileum

HIJ:

Toine van Eeten

Geboren op
28 februari 1950
in Den Bosch

Eerste kennismaking met de Zusters van de Choorstraat

Lia: 'Tot mijn 22ste werkte ik als verkoopster in Eindhoven, maar dat beviel niet echt. Een kennis maakte me attent op een vacature in de keuken van de Zusters van de Choorstraat. Ik had tot aan die dag nooit van deze Congregatie gehoord. Ik belde op, mocht langskomen bij de Algemene Overste en de dag erna kon ik al beginnen'.

'Na de eerste werkdag zei ik tegen mijn man: 'Ik blijf er geen week!' (Al die gangen, al die zusters; het duizelde me!)

Toine: 'Ik kwam een maand na Lia werken in de keuken van het klooster. Ik had gereageerd op een advertentie voor 'Assistent Hoofdkeuken'. Maar de Zusters van de Choorstraat ken ik al zolang ik leef. Mijn ouders, mijn oudste zus en ik woonden op een bovenwoning in de Kerkstraat. Om meer (gezonde) buitenlucht te krijgen, - dan op de bovenwoning - word ik als driejarige al naar de kleuterschool in de Papenhulst gestuurd. Ik 'kleuter' drie jaar bij Zuster Virgina.

Op mijn zevende verhuisden we naar de Graafseweg, waar mijn vader een banket-

40

In de joodse, christelijke en islamitische traditie heeft veertig een speciale betekenis. In de Bijbel komt het getal veertig veelvuldig voor; veertig heeft betrekking op voorbereiding en verwachting, maar ook op vasten en boetedoening.

- Tijdens de zondvloed stortregende het **veertig** etmalen. Aan het einde van de zondvloed moest Noach **veertig** dagen en nachten wachten tot de ark open ging (Exodus 34).
- Mozes verbleef **veertig** dagen en nachten op de Sinaïberg om er de Tien geboden te ontvangen. De Israëlieten trokken **veertig** jaar onder leiding van hem door de Sinaï-woestijn. (Het leven van Mozes is opgedeeld in drie periodes van **veertig** jaar: veertig jaar Egypte, veertig jaar als schaapherder en veertig jaar als leider van Israel en Godsman).
- Ezechiël lag **veertig** dagen op zijn rechterzij om de ongerechtigheid van Juda te dragen (Ezechiël 4:6).
- Goliath daagde de Israëlieten **veertig** dagen lang uit, voordat David hem ging bevechten (1 Samuël 17:16). (Koning David regeerde **veertig** jaar).
- Elia ging door de kracht van de spijs die de engel hem gaf **veertig** dagen en nachten tot aan de berg Gods, Horeb (1 Koningen 19).
- Jona preekte in Ninive dat de stad over **veertig** dagen verwoest zou worden (Jona 3:4).
- Na zijn doop vastte Jezus **veertig** dagen in de woestijn en werd toen verzocht door de duivel. Daarna begon Zijn prediking met de Bergrede (Matteüs 4:2) (de hiervan afgeleide vastentijd betreft de periode voorafgaande aan het Paasfeest)
- Na zijn opstanding verscheen Jezus **veertig** dagen aan zijn discipelen alvorens naar de hemel op te varen (Handelingen 1:3).

bakkerij opende. Ondanks het feit dat ik de enige zoon was in het gezin, werd ik niet gepusht om de zaak van mijn vader ooit over te nemen of om het vak überhaupt te leren. Maar ik vond het een mooi ambacht en na de lagere school koos ik ervoor om het vak van banketbakker/-kok (VBOB) te gaan leren. Ik had toen alle diploma's op zak om de zaak van mijn vader over te nemen, maar wat er allemaal kwam kijken bij het hebben van een eigen zaak had zo'n invloed, dat het me alle passie voor het vak zelf ontnam. Ik heb nog even een andere studie overwogen, tot ik op een dag in 1972 in de krant dus de advertentie zag.

Ik solliciteerde, had een gesprek en kreeg direct uitsluitsel dat ik kon beginnen. Ik wilde eerst nog even thuis met mijn vader overleggen. Dat vond men vreemd. Maar goed, de

Toine als grote kleuter bij Zuster Virginia op de Papenhulst.

geschiedenis is bekend, ik ben er toch gaan werken'.

Op de werkvloer

Lia: 'Als keukenhulp maakte ik deel uit van een keukenteam. Mijn taakomschrijving was nogal ruim. Het varieerde van groentes schoonmaken tot opscheppen en alles wat daar tussen zat.

Zuster Alexia stond toen al in de broodkeuken. Dat wil zeggen: 's morgens pitte ze eerst de aardappelen en ging daarna verder in de broodkeuken.

Ook toen was het al een heerlijk zoete inval bij haar!'

16 'Na anderhalf jaar in de keuken gewerkt te hebben, kon ik naar de huishoudelijke dienst. Dat bleek een goede keuze te zijn geweest. Het werk was leuk en ik kreeg vriendschap met Hennie Hermes. Achttien jaar lang zijn we elke werkdag (elke werkdag!!!) tussen de middag naar dezelfde brasserie in de stad gegaan en dronken er koffie. Totdat Hennie stopte met werken omdat ze moeder werd. Een poosje ben ik nog alleen gegaan naar de brasserie, maar de lol was er zonder Hennie wel een beetje af. Maar Hennie zie ik nog altijd. Haar kinderen zijn groot en ze werkt nu in de wasserij van Hutten. Het blijft een kleine wereld'.

'Bij de huishoudelijke dienst waren zusters leidinggevend. Ik heb onder diverse zusters gewerkt. Maar nadat Zuster Clara met vervroegd pensioen ging, ben ik haar als hoofd van de huishouding opgevolgd. Dat is nu twaalf jaar geleden'.

'Ik zag eerst een beetje tegen mijn nieuwe functie op, maar het is altijd goed gegaan. In de veertig jaar dat ik hier werk heb ik nooit conflicten gehad met wie dan ook. Ik zeg heus wel wat ik op mijn lever heb, maar als een ander zijn gelijk wil hebben, dan kan die het krijgen!'

Toine: 'Met Alexia was er direct een klik en vice versa. Een soort partners in crime. Alexia noemt me geen 'Toine', maar 'Van Eeten'. Dat is zo gegroeid, omdat in de beginjaren afstand gehouden moest worden. Dus het was 'meneer van Eeten'. Dat meneer is er in de loop der jaren afgevallen.

Ik verloor mijn beide ouders toen ik 26 jaar oud was. Ze stierven binnen vier maanden na elkaar. Misschien dat het ook hierdoor is, dat Alexia voor mij altijd als een moeder is geweest en ik denk dat ik voor haar als een broer ben. We zijn er voor elkaar op momenten dat het nodig is.

Ook het feit dat ik homo ben, is nooit een geheim geweest voor haar, voor collega's of voor de congregatie. Ik huldig het motto dat de aanval de beste verdediging is'.

Als kok moest ik koken. 's Morgens voor de zusters (70) en 's middags voor de meisjes (35) in het internaat. De zondagen werkten we om en om.

Grootste verschillen tussen hoe het was en hoe het is

Lia: 'Toen ik hier in 1972 kwam, waren er al meer niet-religieuzen die voor de zusters werkten. Toch was het wel een beetje anders dan nu. In de pauzes hadden we onze eigen 'meisjeskamer'. De 'jongens' (Claude en Willie, de mannen van de technische dienst), pauzeerden in de kelder in hun werkplaats'.

'De verhouding zusters-leken is in de loop der jaren wel veranderd. Ik bedoel niet alleen in aantal. (De zusters hadden in aantal de overhand en nu lijken de rollen omgedraaid). Het was vooral ook veel gemoedelijker. En ook al was er in de zeventiger jaren nog veel meer een kloosterstructuur, toch zijn wij, leken, altijd geaccepteerd door de zusters. Dat vind ik tenminste'.

'Een voorbeeld van gemoedelijkheid op zijn

best, waren de jubels van toen. Het feest werd gevierd op een zaterdag en ieder personeelslid van de keuken en de huishoudelijke dienst keek er naar uit.

In de keuken werd gekookt en in de grote refter was een lange tafel met bruiden en bestuur. Aan de andere tafels zaten de overige zusters. Twee personeelsleden hadden de hele dag de verantwoording voor dezelfde tafel. Tussen door wasten we alles af (met het handje, niks vaatwasser!) Knoertgezellig! Claude en Willie lieten zich ook niet onbetuigd. Gestoken in donkerblauwe kostuums schonken zij de bruiden en andere feestelingen wijn bij, als ware obers! Sinds 1999 is de keuken weg en wordt er niet meer in huis gekookt'.

Toine: 'Na 29 jaar als kok te hebben gewerkt, werd de keuken in 1999 opgeheven. Nu komt de warme maaltijd van een cateringbedrijf en daardoor is mijn functie wel wat anders geworden.'

'In 2008 ben ik in de berging van mijn huis gevallen en ongelukkig op mijn hoofd terecht gekomen. Ik heb veel bloed verloren en er werd hersenletsel geconstateerd. Ik heb een half jaar intern, heel intensief, moeten revalideren. Ik moest zelfs opnieuw leren lezen en schrijven. Sinds die tijd kan ik de namen van de meeste van mijn collega's niet meer onthouden. Ik vind het moeilijk meerdere dingen tegelijk te doen en moet alles opschrijven. Maar net als Alexia heb ik de instelling om mezelf bij de kladden te vatten en door te gaan.

Ik ervaar mijn val niet als een ongeluk, maar ik vind dat ik juist heel veel geluk heb gehad, als je bedenkt hoe het had kunnen aflopen'.

17

De toekomst

Lia: 'In januari 2013 stop ik ermee. Ik ben dan 62 jaar en ik vind het mooi geweest. Ik verheug me erop meer tijd te hebben en alles niet meer zo gehaast te hoeven doen. Om mezelf toch in een ritme te houden, neem ik me voor om elke dag op tijd op te staan en de dag te beginnen met een fikse wandeling.

Volgend jaar stopt ook mijn man met werken en krijgen we samen meer tijd. We houden van lange vakanties aan zee.

Maar dat ik de mensen ga missen, staat buiten kijf!'

Toine: 'In tegenstelling tot Lia, werk ik door tot mijn pensioen. Nog drie jaar te gaan dus. Ik werk, ik run thuis mijn kleine huishoudentje, ik fiets, ik geniet van klassieke muziek.

Ik hoop en wens nog lang voor anderen een vonk te zijn, die het vuur aanwakkert.' <

Straatnamen Deel 3 van 3

In de tweede helft van de 19e eeuw kwam het vernoemen van straten naar personen met een bepaalde staat van dienst, in zwang. Van drie overleden Zusters DMJ is bekend dat er een straat naar hen vernoemd is, omdat zij tijdens hun leven een verschil hebben betekend voor anderen. Dit keer het verhaal van Antoinette van Pinxteren (Zuster Francesco).

Door Anne-Marie Coopmans

Antoinette van Pinxterenlaan

Voorvechtster vrouwenemancipatie

18 Antoinette van Pinxterenlaan

Toeval ...? Voor een bezoek aan familie van Zuster Maria Alacoque¹ kijk ik op de plattegrond van Nijmegen. De straat waar ik moet zijn is een zijstraat van de Antoinette van Pinxterenlaan!

Als ik die straat op woensdagochtend 18 april 2012² inrijd, jubelt het bij mij van binnen. Wat een prachtige boslaan. Het is er zo rustig dat je alleen de wind en de vogels hoort. Aan een meneer die zijn hond uitlaat, vraag ik of hij weet wie Antoinette van Pinxteren was. 'Een feministe natuurlijk, want dit is de emancipatiebuurt'. Mijn aanvulling dat Antoinette een non was, verrast hem.

Later die dag begint het bos te leven. Ik hoor een ouderwetse schoolbel en speelplaatsgeluiden, afkomstig van basisschool Sint-Nicolaas, zo ontdek ik later.

De emancipatiebuurt in Nijmegen ontstond tussen 1988 en 1993 op het terrein van het voormalige Pensionaat Jonkerbosch. Je vindt er voorvechters van de vrouwenemancipatie, zoals Harriët Freezer (schrijfster), Marga

Klompé (minister) en Annie Romein-Verschoor (historica), maar ook strijders voor homo-emancipatie, o.a. Niek Engelschman (acteur).

Op 10 mei ben ik opnieuw in Nijmegen. 's Avonds breng ik de hoogbejaarde nicht van Zuster Maria Alacoque en haar vriendin terug van een bezoek aan het Moederhuis in Den Bosch. De regen valt met bakken uit de

De Antoinette van Pinxterenlaan in Nijmegen.

Zuster Francesco leert leeszwakke kinderen spelenderwijs lezen.

hemel als we de Antoinette van Pinxteren-laan in willen rijden. Dat kan alleen door een wegafzetting te negeren. Vreemd, er is verder niets of niemand te zien. De vredige emancipatiebuurt blijkt op een steenworp afstand van stadion de Goffert te liggen. Die avond voetbalt NEC tegen aartsrivaal Vitesse. Zou 'Voetbal is oorlog' dan toch waar zijn? Als ik terugrijd staan sommige straten blank, maar de zon breekt weer door. Dat voelt als een knipoog van boven!

Nuland

Maar wie was Antoinette? Zij werd op 30 augustus 1916 geboren in Nuland. Ze was in het gezin van Pinxteren de oudste van negen kinderen. Haar broers Clemens, Hans en Martien werden priester. Hun vader was ruim 30 jaar hoofd van de jongensschool. De familie woonde aanvankelijk naast de school, maar verhuisde later naar 't Ven aan de Dorpsstraat: nu een wit huis met blauwe luiken.

Antoinette kwam al vroeg in aanraking met DMJ. Eerst op de lagere school in Nuland en later in Best, toen ze daar de mulo volgde en er op kostschool was. Op 24 juni 1937 trad ze in. Ze koos er voor vernoemd te worden naar Franciscus van Assisi (1182 – 1226) en kreeg de kloosternaam Francesco. Waarschijnlijk was dit ter onderscheid van haar medezusters Franciscus van Pelt, Francisco van der Mee en Francesca Broeks.

Zuster Francesco haalde de lagere onderwijsakte en werkte in de periode 1941-1955 als onderwijzeres met moeilijk opvoedbare kinderen op het Pedologisch Instituut van DMJ in Nijmegen. Voor haar onvermoeibare inzet ontving zij een Koninklijke onderscheiding. Intussen studeerde zij verder en haalde de diploma's hoofdakte, logopedie en de MO-akten pedagogiek A en B. Toen de congregatie haar terug riep naar Den Bosch, werd ze docent pedagogiek aan kweekschool Concordia.

De eerste

Pas in 1964, toen de seminaries sloten en de universiteiten het theologisch onderwijs overnamen, mochten vrouwen theologie studeren. Zuster Francesco was een van de eersten. Dat was ze ook in 1967 toen kloosterlingen voortaan burgerkleding mochten dragen.

In 1979 was ze opnieuw de eerste: monseigneur Bluysen, bisschop van het Bisdom 's-Hertogenbosch, benoemde haar als eerste vrouw tot bisschoppelijk gedelegeerde voor de oecumene. Ook was ze de eerste van DMJ die op zichzelf ging wonen, aanvankelijk binnen het klooster en later in een woning er tegenover.

Beweging

Zuster Francesco was op veel terreinen kundig en actief: de vrouwenbeweging, de lekenbeweging, de Mariënburgvereniging³ en de oecumenische⁴ beweging.

Catharina (Tine) Halkes, bevriend feministisch theologe, typeerde haar als: 'ze deelde uit, want hebben en houden was voor haar stilstand en dood. Door uitwisselen, geven en ontvangen, kon zij verder leven, in beweging blijven. (...) haar ideaal van een kloostergemeenschap was een gemeenschap die in beweging blijft en open staat voor ieders nieuwe mogelijkheden (...).'

Zuster Francesco gaf pastorale begeleiding aan groepen kloosterlingen en aan vrouwenverenigingen. Daarnaast hield ze lezingen en overwegingen, onder andere voor de KRO-radio.

Groot was ook haar inzet in allerlei werkgroepen en besturen. Ze was onder meer lid van de Landelijke Werkgroep Feminisme en Theologie, de werkgroep Vrouwencontacten van de Stichting Samenwerking Nederlandse Vrouwelijke Religieuzen en de werkgroep

Zuster Francesco op haar gouden kloosterfeest in 1987.

Vrouw en Kerk van de Katholieke Raad voor Kerk en Samenleving. Ze was ook actief in de Willibrordvereniging (oecumene) en het bestuur van Stichting De Roerom. Ze vervulde het voorzitterschap van het Beraad van Kerken van Den Bosch en van de sectie Vrouw in Kerk en Samenleving van de Raad van Kerken in Nederland.

Landelijke bekendheid kreeg zij in 1986 toen het feministisch maandblad Opzij haar de Harriët Freezerring toekende voor haar emanciperende werk voor vrouwen in de kerk en in kloosters. Bij die gelegenheid noemde ze Anna Walraven (Zuster Clotildis), presidente van de vrouwelijke katholieke vakbond, haar feministische voor-zuster. Buiten het klooster kende men haar vooral als (Zuster) Antoinette van Pinxteren. Ook familie en vrienden noemden haar Antoinette. In de Choorstraat bleef ze (Zuster) Francesco.

DMJ

Ook in haar eigen congregatie nam ze verantwoordelijkheid op zich. In de periode 1965-1971 was ze lid van het bestuur. In 1983 begon ze aan haar tweede bestuurstermijn. Zuster Cecilia van der Poel was toen Algemene Overste. Zij herinnert zich de mildheid van Zuster Francesco en haar gelovige en hoopvolle uitspraken die steun en inspiratie gaven. 'Ze kon dan zeggen: 'Je moet elkaar behoeden, ruimte geven'. Die ruimte kreeg ze van de congregatie, ook al liep ze volgens sommige zusters te hard van stapel.'

Na haar 50-jarig kloosterfeest in 1987 wilde ze een reis naar het Heilig Land maken. Maar vanwege de drukte rondom de voorbereiding van het kapittel wou ze dit toch uitstellen. Zuster Cecilia drong erop aan wél te gaan. Compleet in de zevende hemel komt Zuster Francesco op Hemelvaartsdag 1988 terug. Twee weken later is ze in Sint Jozefoord en vertelt er enthousiast aan de zusters wat Israël bij haar teweeg bracht. Plotseling stokt

niet alleen haar stem, maar ook haar hart staat stil.

Francesco sterft in **Nuland** op de woensdag na **Pinksteren**. Het is **25 mei**, de dag waarop Assisi jaarlijks herdenkt dat het stoffelijk overschot van **Franciscus** in 1230 werd overgebracht naar de crypte in de voor hem gebouwde basiliek San Francesco. Toeval ...?

In memoriam

Het overlijden van Zuster Francesco was een grote schok in alle kringen waartoe zij behoorde. Op veel plaatsen en in allerlei media werd zij herdacht.

Zo herinnert men haar: eerlijk, oprecht, vastberaden en creatief. En ook: 'een vrouw met een diepe mystieke geaardheid, met humor, genietend van schoonheid, fel in haar verontwaardiging, onafhankelijk van elke – ook kerkelijke – autoriteit, authentiek in haar meningen en vooral onbevangen zoekend naar God, het Geheim van haar leven.'

21

>

Bidden

Bij alles wat zij deed en waarbij ze betrokken raakte, werd ze gedragen door een leven van spiritualiteit. Ze nam tijd voor meditatie en gebed, 'anders houd ik het niet vol' zei ze. In een gesprek met Catharina Visser:

'Hoe bid je, Antoinette?

Ze sluit haar ogen en vouwt haar handen in de schoot. Ze zit heel rechtop. Onmiddellijk is haar gezicht één en al rust; tijdloos, heel open, met een verschoonen glimlach(...) "Je hebt altijd de weg nodig van het loskomen; van je kleine zelf achter je laten. Daar is duur voor nodig. Dan kom je in een stilte, een leegte. Daar is niets, daar hoeft ook niets. Je zit en bent aanwezig. Dat is een fase. Je moet vergeten dat je aanwezig bent. In die houding, op den duur, groeit er iets naar verruiming. Je kunt in de aanwezigheid raken van De Aanwezige! Er is een aanschouwing, niet met het oog maar met het hart. Daarna voel je lichtheid, vrede, harmonie. Bewustzijn! Je diepste zijn is meer levend geworden. Soms lukt het niet. Dan zie je de muur en niet het licht. Maar dan moet je gewoon blijven zitten tot de tijd om is. Dat is een stuk trouw... Bidden is ook trouw! Het is luisteren. Het luisteren naar God en naar jezelf doet je gevoeliger zijn naar mensen. Er is maar één luisterhouding: naar God en naar de mensen. Wie niet naar anderen kan luisteren, hoort God ook niet."

‘Ze gaf haar mening heel openhartig en duidelijk, maar riep toch geen polarisatie op. Ze kweekte begrip. Ze opende ogen en oren. Dat kon ze doen omdat ze zelf zo goed kon luisteren. Zuster Francesco was een autoriteit met gegroeid gezag, bekwaam, een mens waarvan vertrouwen uitging en waaraan je jezelf kon warmen.’

‘Het menselijk contact was haar grote kracht. Als gedelegeerde voor de oecumene trok ze er op uit, verzamelde mensen om zich heen, luisterde heel goed en sprak vervolgens wijze en bezielende woorden.’

Zuster Francesco had naast Franciscus nog een andere inspiratiebron: Teresa van Avila. Gelukkig kreeg ook haar eigen gedachtegoed de plaats die het verdient: in 1990 verscheen het boek *Al gaande zal je kracht vermeerderen: teksten van en over Antoinette van Pinxteren, Zuster Francesco*.

Ook organiseerde de Stichting Samenwerking Nederlandse Vrouwelijke Religieuzen in 1992, 1995 en 1998 een *Antoinette van Pinxteren*lezing ‘om ons te laten inspireren door Antoinette die een boodschap van zusterschap heeft aangezegd en voorgeleefd’. <

¹ Zuster Maria Alacoque was in 1938 de eerste overste van DMJ in Wonosobo. De zusters in Indonesië beschouwen haar als hun stichter.

² Die dag viert het Moederhuis de jubilea van 2012.

³ Een vereniging van kritisch katholieken.

⁴ Oecumene is het streven naar toenadering tussen de verschillende christelijke kerken.

Bronnen:

- Archief Congregatie DMJ
- *Al gaande zal je kracht vermeerderen: teksten van en over Antoinette van Pinxteren, Zuster Francesco*. (1990).
- Visser, C. (1985). *De sluiers van God: gesprekken over het beeld van de Verborgene*.
- www.heiligen.net
- www.historici.nl

Marianne van Boxtel en Ellen Romme (afdeling Administratie Moederhuis) stuurden ons onderstaand gedicht voor ‘in de Heeriaan’. Een goed voorbeeld voor een ieder: suggesties zijn te allen tijde van harte welkom bij de redactie!

(Een gebed van een Engelse kloosterzuster uit de 17e eeuw, dat gevonden is in de kathedraal van Canterbury)

‘Ik word oud.’

Heer Gij weet beter dan ik dat ik oud word
en dat ik binnenkort tot de bejaarden behoort.
Bewaar mij voor de noodlottige gewoonte te denken
dat ik bij elke gelegenheid en in alle omstandigheden
iets moet zeggen.

Bevrijd mij van de obsessie
orde te willen brengen in andermans zaken.
maak mij bedachtzaam maar niet humeurig,
gedienstig maar niet bazig.

Ik vind het jammer geen gebruik te kunnen maken
van mijn uitgebreide ervaringswijsheid;
maar Gij weet, Heer,
dat ik wat mensen te vriend wil houden...

Weerhoud mij ervan eindeloos in details te treden,
maar help mij vlot ter zake te komen.
Laat mij zwijgen over mijn kwaaltjes en pijnen
ofschoon ze almaar toenemen
en het met de jaren niet prettiger wordt ze op te sommen.

Ik durf U niet te vragen het zover te brengen
dat ik graag luister naar het verhaal van andermans leed
maar help mij het in alle geval met geduld te aanhoren.

Ik durf U niet te vragen om een beter geheugen,
maar geef me wel steeds meer nederigheid en minder eigenwijsheid
wanneer mijn herinneringen niet kloppen met die van anderen.
Leer mij de kostbare les dat ik me wel eens kan vergissen.

Waak over mij...
Ik heb niet zo veel zin om heilig te worden:
sommige heiligen zijn moeilijk te volgen...
Maar een oude zuurpruim
is zeker een van de belangrijkste uitvindingen van de duivel.

Zorg dat ik in staat ben het goede te zien waar ik het niet verwachtte
en talenten te erkennen bij mensen bij wie ik het niet vermoedde;
en geef mij de genade, Heer, hen dat ook te zeggen.

AMEN <

De vrouw en de draak

Tijdens het schrijven over de Apocalyps, (*Heeriaan zomer 2012 red.*) ben ik twee keer het gebrandschilderde raam van de Vrouw en de Draak tegengekomen. En ook nog eens dicht bij huis! De eerste in de Sint Jan en de tweede achter het orgel van onze eigen kapel nota bene! Ik was er door verrast!

Door Zuster Lisette Swanenberg

Maar wie is die Vrouw, ook wel Zonnevrouw genoemd? Wie is het kind en wie is de draak? Waar staan ze voor? Een vrouw in barensnood, belaagd door de draak, maar beschermd door God, want haar kind wordt regelrecht naar de veilige hemel gebracht. Een draak die zich keert tegen Gods bedoeelingen. Hij is van plan het kind te verslinden.

Ik lees, dat soms gedacht wordt, dat met de Vrouw, Maria wordt bedoeld.

Anderen zeggen, de Kerk. En het Kind zou Christus zijn. Er is heel veel over geschreven, maar voor mij is het nog niet duidelijk. Maar volgens Lisette Thooft (van het opinieblad VolZin), is de draak de laatste jaren juist ongekend populair. Hij verschijnt op websites, in computergames, als tatoeage en als knuffelbeest. Soms schijnt het, zegt Thooft, dat godin en draak onlosmakelijk verbonden zijn.

Het is mij duidelijk geworden dat de draak een mythisch wezen is, van enorm formaat. Een fabeldier dat wereldwijd voorkomt in oude verhalen. De symboliek van de draak is cultuurafhankelijk. In het Oosten, (China en Japan) is de draak een gelukssymbool. In het Westen staat hij daarentegen voor het kwaad.

Ik waag me niet aan verdere uitleg. Maar soms denk ik:

Zou het niet zo kunnen zijn, dat die draak staat voor het verslinden van al het nieuwe leven in de wereld. Leven dat tevoorschijn wil komen, maar dat al voor het geboren wordt ter dood veroordeeld wordt. Of zou het staan voor de nieuwe Lenten, die in de kiem worden gesmoord. Ik denk aan Egypte, Libië, Syrië en Congo.

Toekomstkinderen worden er geweerd. Nieuwe ideeën niet getolereerd.

En is het ook niet zo dat we allemaal een klein draakje in ons meedragen? Het is aan ons om dat beest te beteugelen. In dat geval ben ik inderdaad de vrouw, die onlosmakelijk verbonden is met de draak. <

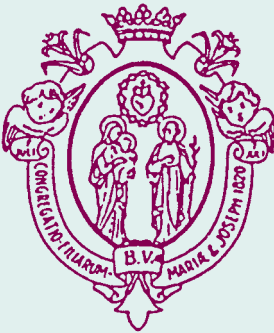
ACTUALITEITEN

Herdenken en Vieren op 6 en 7 juli 2012

De Stichtingsdag van onze Congregatie op 7 juli is een belangrijke dag die congregatiebreed gevierd wordt. Dit jaar zijn 'de Zusters van de Choorstraat' al 192 jaar een begrip! Echter zonder al die medezusters die ons zijn voorgedaan, zou er niets te vieren zijn. Daarom staan we op 6 juli jaarlijks stil bij hen, door samen te komen op het kerkhof van Sint Jozefoord.

Door Zuster Til Lagerberg

In Omnibus Caritas

De regie van de bijeenkomst op 6 juli is al jaren in (goede) handen van Zuster Vera Lubbers. Zij opende de bijeenkomst in de kapel van Sint Jozefoord door te refereren aan de Stichters Pastoor Heeren en Anna Catharina van Hees (Kaatje). Zuster Tine hield vervolgens een gloedvolle toespraak. De volledige tekst volgt hieronder.

Beste Zusters, geachte aanwezigen,

Van het Rosa de Limateam hebben we een uitnodiging gekregen om samen als Congregatie Pastoor Heeren te gedenken. Met hem gedenken wij ook al onze honderden medezusters die hier rusten op het kerkhof. In vertrouwen hebben zij hun leven gelegd in de handen van hun Schepper en Heer.

Terwijl ik over deze samenkomst nadacht, kwam het volgende beeld in me naar boven. Enkele maanden geleden is men in Den Bosch

begonnen met de renovatie van de Parade, het plein bij de aloude Sint Janskathedraal. Alle oude stenen moesten er uit. Grote grijpers schoven de oude stenen op en vrachtwagens met zand reden af en aan. Nieuwe klinkers, kinderkopjes, werden aangevoerd en daar tussen in zaten de stratenmakers. Zij tikten met hun hamer de klinkers in een vast patroon op hun nieuwe plaats. Als een melodie hoorde je het getik van hun hamers op de klinkers. Iedere klinker heeft zo zijn eigen model en eigen geluid.

Hoe vaak zou de Parade in de loop der jaren veranderd zijn?

De veranderende tijdsgeest brengt ook veranderingen met zich mee in de verhoudingen van de patronen op de Parade. Als de klinkers niet meer worden vastgehouden door het zand dan gaan ze schuren en krijgt de tand des tijds er vat op. Vernieuwing is dan de slogan.

En... de kastanjabomen... zij blijven staan. Zij fluisteren over de tijdsgeest van het verleden, het heden en de toekomst.

De vele zusters die hier rusten op het kerkhof hebben ieder een bijdrage gegeven aan het voortbestaan van onze Congregatie. Wij herinneren ons hun namen die staan op de namenlijsten in de kapelgang van het Moederhuis.

Wij herinneren ons hun namen die staan in het professieboek.

>

ACTUALITEITEN

Bij het monument van Anna Catharina van Hees.

26

Wij herinneren ons hun namen wanneer er over hen gesproken wordt.

Wij herinneren ons hun namen wanneer hun sterfdag wordt genoemd.

Hoe vaak zijn de levenspatronen van een ieder van hen en van ons al niet veranderd?

In de maalstroom van het religieuze leven zijn er vele veranderingen geweest en nog. Kapittels liggen er aan ten grondslag, dat er nieuwe beleidslijnen werden en worden uitgezet. De klinkers van ons leven worden dan soms door elkaar geschud, voegen zich toch weer aaneen en wij worden vastgehouden door Moeder Aarde.

Wonderlijk. Pastoor Heeren en honderden zusters hebben via de Parade hun weg gevonden naar de Choorstraat en later naar de Papenhulst.

Is het niet verwonderlijk dat via de Parade onze zusters uit Indonesië de weg hebben mogen bewandelen naar ons Moederhuis?

Had onze Bouwmeester Pastoor Heeren hier ooit over durven dromen? Onze Bouwmeester Pastoor Heeren heeft ons een goede grondslag nagelaten:

'Ik heb volgens de gratie, die mij van God gegeven is, als een Bouwmeester het fundament gelegd, en een ander bouwt er op voort; - doch ieder zie toe, hoe hij er op bouwe, want niemand mag een ander fundament leggen, dan hetgeen er gelegd is, hetwelk is Christus Jezus.'

Na de toespraak van Zuster Tine sprak Zuster Vera het volgende gebed uit:

**'Lieve God,
Houd ons staande bij de bron van het begin.
Voer ons terug naar de herinnering, terug naar het ogenblik van onze keuze. Geef dat we verder mogen gaan in het spoor van Zuster Anna Catharina van Hees en alle zusters die ons zijn voorgegaan en nu in vrede rusten. Heer, laat al onze overleden zusters eeuwig bij U leven'.**

Nadat er door Zuster Tine een bloemstuk was geplaatst bij de afbeelding van Anna Catharina van Hees werd er door alle zusters een vaas met rozen naar het kerkhof gebracht ter ere van de Stichter, het Heilig Kaatje en alle overleden zusters DMJ.

De zusters rondom het monument van Pastoor Heeren.

Maria

je bent er
in de grote Sint-Jan
dag en nacht
licht en duister
zomer en winter
vreugde en verdriet:

je bent er,
zonder woorden
luisterend
je hoort me
ik zie het
woordeloos sprekend:

je bent er,
hand op mijn schouder
hoop naar morgen
kracht om op te staan
glimlach en troost
sprekende stilte:

je bent er,
als ik weg ga
als ik niet aan je denk
als ik opga of
onderga
teken aan de hemel
Pinkstervuur
Gods lieve kracht:

*Je bent er, Maria
Zoete Lieve Vrouw.*

Plebaan

G. van de Camp

(ligt begraven op het

kerkhof van Sint Jozefoord)

Maria, Onze Lieve Vrouw van Den Bosch.

De viering eindigde met het zingen van het ons alom bekende lied van Onze Lieve Vrouw van Den Bosch.

O Maria, o zoete Lieve Vrouw dezer stad...

In de Rosa de Lima zaal ontvingen alle zusters als herinnering aan deze bijeenkomst een Mariaprentje met het gebed van Onze Lieve Vrouw van Den Bosch.

7 Juli was een blijde, stemmige, ingetogen feestdag.

Wij voelden ons sterk verbonden met elkaar, met onze overleden medezusters en met de zusters in Indonesië waar Zuster Vincentia haar eeuwige geloften deed, tezamen met de vier zusters die hun tijdelijke geloften vernieuwden en met het Huis voor Spiritualiteit

In de voorbeden leek alles samen te vallen: heden, verleden en toekomst! <

**'Het vuur van den beginne
brandt nog steeds...'**

ACTUALITEITEN

'Haast je langzaam en wandel met God'

In 2011 vond van 26 augustus tot en met 7 september de jaarlijkse 'Vincentiustocht' plaats naar plekken in Frankrijk waar Vincent de Paul leefde en werkte. De heilige Vincentius heeft Joannes Zwijsen geïnspireerd tot het stichten van zijn congregaties. Maar ook tal van andere religieuze instituten beschouwen hem als een belangrijke inspiratiebron. De pelgrimage wordt vanaf 1998 jaarlijks georganiseerd voor religieuzen en belangstellenden.

Rosa Wigink, lid van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph ('Zusters van de Choorstraat'), reisde vorig jaar mee. Wat heeft de tocht voor haar betekend? Ze sprak erover tijdens verschillende bijeenkomsten van de 'Vincentiaanse familie'. Een samenvatting.

Bron: CMM Artikel uit Fraters CMM 1e nr 2012 over de Vincentiaanse Pelgrimsreis

Op Vincentiaanse pelgrimstocht gaan, ja, dat heb ik gedaan, twaalf dagen lang. Het is tijd nemen voor jezelf. Het is bidden en bezinnen, maar ook genieten van natuur, kunst, cultuur en ontspanning. Het is kennis maken met het leven en werken van Sint Vincentius, Louise de Marillac en Frédéric Ozanam.

Vijf deugden

Vincentius heeft naast de armenzorg en de priesteropleidingen vijf deugden gehanteerd:

- eenvoud: jezelf zijn vanuit je hart;
- nederigheid: je aanpassen door een plaats te zoeken in het geheel;
- zachtmoedigheid: voor de zaak hard zijn, maar liefdevol en geduldig naar de mens;
- versterving: jezelf ontzien ten gunste van de ander;

- zielen-ijver: verbondenheid.

Louise de Marillac was verschoppeling in haar jeugd, op zoek naar geestelijke verdieping. Later ontmoette zij Vincent. Zij was een voorvechtster voor een actieve vrouwelijke congregatie: de Dochters van Liefde. Vele vrouwen sloten zich hierbij aan. Zij zorgden samen voor vele onbaatzuchtige liefdeswerken.

Frédéric Ozanam, een jonge student, een bewogen gelovige, bekommerde zich om het lot van vele noodlijdenden en stichtte de 'Vincentiusvereniging', ruim tweehonderd jaar nadat Vincent de Paul leefde.

Deze vereniging heeft zich wijd verspreid in de wereld.

Groepsfoto in Lussac, op weg naar Parijs. Zuster Rosa Wigink staat precies in het midden in de tweede rij tussen de tweede en derde zittende reiziger van rechts.

Plein in Frankrijk, genoemd naar Vincent de Paul.

De Franse plaats 'Saint-Vincent-de-Paul' (vroeger 'Le Pouy' geheten), de geboorteplaats van Vincent de Paul.

Frédéric Ozanam wilde niet alleen directe hulp geven, maar ondernam ook actie om de oorzaken van de noden aan te pakken.

Armen dienen

Deze pelgrimstocht heeft me veel gedaan. De reis heeft Vincentius veel dichterbij me gebracht. Ik heb hem herontdekt. Zijn eenvoud, zijn vertrouwen, zijn geloof in de Voorzienigheid, zijn doorzettingsvermogen, zijn liefde voor de armen. Dit alles en nog veel meer heeft me veel gedaan, het heeft me geraakt. Een pelgrimstocht maken nodigt mij uit om na te denken over mijzelf, mijn levensweg, mijn geloof. Vincent heeft zich zijn hele leven ingezet voor de armen. Met groepen vrouwen (niet-religieuzen dus) is het eerste liefdewerk ontstaan. Heel centraal in het leven van Vincentius is de liefde voor de armen. Hij zegt telkens opnieuw: 'De armen zijn je meesters'. Dit raakt mijn hart. Ik moet de armen dienen. De armen helpen is een kwestie van rechtvaardigheid en niet van medelijden.

Ja, wat doe ik met Vincentius' geest? Ik probeer anderen te zien staan, hoe moeilijk dat soms ook kan zijn, en soepel, hartelijk en met respect met hen om te gaan. Vincentius zegt ook: 'Als je tienmaal per dag naar een arme

gaat, ontmoet je tien keer God... Ga naar een zieke, je vindt er God ... Ga naar een eenzame of een dementerende, je vindt er God'.

Hartelijkheid

De armen zijn voor Vincentius de iconen van Christus.

Is dat bij mij ook zo? Vincent omschrijft zachtheid als warme menselijkheid, vriendelijkheid en gastvrijheid, vooral in de gemeenschap. Hardheid of een zuur of nors gezicht vormen een rem in de ontmoeting met de ander. Hartelijkheid komt recht uit het hart. Je kunt niet uitleggen wat liefde is, je moet het doen.

Wat doe ik hiermee? Proberen aandacht te schenken aan dat wat op mijn pad komt en gastvrij te zijn, zowel voor armen als voor rijken. Ik probeer een bewogen religieuze vrouw te zijn.

Vincentius zei: 'De mensen in de wereld gaan nooit uit zonder in de spiegel te kijken'. God verlangt van mij ook in de spiegel te kijken, maar dan in de spiegel van mijn ziel. Door mijn gebed - gedurende de dag - stil te worden en thuis te komen bij mezelf, om zo te zien en te horen wat de Heer van mij verlangt. Geloven dat Jezus steeds aanwezig is in mijn leven. ➤

ACTUALITEITEN

Viering in de kerk in Folleville, waar Vincent de Paul zijn eerste preek hield.

Vincentius is een gebedsmens, die iedere morgen heel vroeg opstaat om te bidden en zo zijn dag te heiligen. Gebed en eenvoud gaan samen.

Is dat bij mij zo? De weg van Vincentius gaat over de weg 'zien'. Dat wil zeggen: mijn ogen goed gebruiken.

Voorzienigheid

Het draait om de weg van bewogen worden: mijn hart mee laten spreken. En om de weg van in beweging komen: ik moet ook iets doen. Mijn zending gaat elke dag door, ook nu ik ouder word. Zo blijft mijn leven zinvol. De barmhartige liefde van God zichtbaar, hoorbaar en voelbaar maken. Ik kan daarbij denken aan dienstbaar-zijn, luisteren, maar ook aan het uiten van mijn dankbaarheid. Bewust vriendelijk groeten, een goed woord spreken, niet afkeurend spreken als de ander er niet bij is, aanwezig zijn in de gemeenschap.

Iemand zei eens: 'Laat ons zoals Vincentius wevers zijn, in het Rijk Gods, betrokken en aandacht hebbend voor mensen, wie dan ook'. Vincentius was ook een charismatisch man, die steeds de werkelijkheid getoetst heeft aan de evangelische boodschap. Vincentius was een groot man. Zijn gedrevenheid om op te komen voor de armen wekte veel aandacht. Hij was

zachtmoedig, geduldig, eenvoudig en vertrouwde op Gods Voorzienigheid. Hij beschikte over de buitengewone gave van het woord. Hij was ook heel vindingrijk.

Vincentius wordt vaak 'Man van de Voorzienigheid' genoemd. Hij gelooft sterk in de Voorzienigheid op een actieve manier. Op alle afbeeldingen is Vincentius een man met een rustige blik in zijn ogen. Ogen die veel ellende hebben gezien, maar ook vreugde en dankbaarheid. Hij heeft zelf een grote bekering meegemaakt en ging verder in de voetsporen van Jezus. Hij verstond ook de kunst anderen enthousiast te maken.

Voorbeeld

Voor mij is Vincentius een heilige, die mij de ogen nog meer heeft geopend voor de kwetsbare medemens en die voor mij een voorbeeld is. Vincentius werd bewogen, van daaruit ontwikkelde hij allerlei initiatieven die leidden tot liefdewerken, waar de samenleving in die tijd niet in kon voorzien. Een man van grote actie en van een diepe religieuze bewogenheid, die heel trouw was aan zijn meditatie. Ook vandaag heeft de samenleving op veel vragen geen antwoord. Men kan Vincentius een 'Ambassadeur van de vrede' noemen. Tijdens onze pelgrimstocht heb ik op me in

laten werken hoeveel hij ons heeft aangereikt en hoeveel congregaties zijn spiritualiteit volgen.

Eenvoud

In de stilte van mijn gebed kan ik aandacht hebben voor de vele mensen in de wereld, en gastvrij zijn voor wie onze aandacht nodig hebben. Met een dankbaar hart mag ik achterom kijken, naar deze pelgrimstocht, waarin gebed, reflectie, cultuur en ontspanning hun plek kregen. Tijdens deze reis heb ik mijn accu mogen en kunnen opladen. 'Haast je langzaam', was een gezegde van Vincentius en dat wil zeggen: 'Ga door en heb geduld, maar ga wél door'. Vincentius blijft ongelooflijk rustig bij tegenslagen en de eenvoud is de hoeksteen van zijn spiritualiteit. Aan de religieuzen geeft hij de eenvoud als belangrijkste deugd mee. Graag wil ik deze deugd in mijn leven meenemen:

'Daar waar eenvoud is, daar ontmoet je God. Haast je langzaam, maar ga wél door'. Dit hoop ik ook van harte voor de Vincentiaanse pelgrimstochten.
'Haast je langzaam en wandel met God'. <

Viering in Chartres. Frater Jan Koppens voert het woord.

Eucharistieviering in de geboorteplaats van Vincent de Paul.

Gedenkstee in de kapel te Château-l'Évêque (bij Périgueux) waar Vincent de Paul tot priester werd gewijd.

ACTUALITEITEN

Zuster Mechtilde 100 jaar Uit: Brabants Dagblad d.d. 12 mei 2012

Eeuweling Zuster Mechtilde viert 100e verjaardag in Sint Jozefoord *'Ik brei mutsjes voor arme kinderen'*

Vooraf zag zuster Mechtilde enorm op tegen haar honderdste verjaardag. Toch genoot ze van het bezoek van haar broer en zus, inmiddels ook al 95 en 90 jaar.

Door Ans van den Bosch

Zuster Mechtilde Caspers is gisteren honderd jaar geworden. Ze vierde deze gedenkwaardige verjaardag met familie, medezusters, bewoners en genodigden in Sint Jozefoord, waar ze sinds 1977 woont. De feestdag omvatte een receptie en, uiteraard, een heilige mis. Toen zuster Mechtilde in Nuland kwam wonen, had zij er veertig dienstjaren als verpleegster op zitten. Aanvankelijk zorgde zij er voor de begeleiding van oudere medezusters naar het ziekenhuis. "Toen ik ziek werd, moest ik daarmee stoppen. Ik wilde geen nee zeggen, maar kon niet anders."

Zuster Mechtilde kan echter niet stilzitten: "Ik brei mutsjes voor arme kinderen in het buitenland. Ook maak ik woordzoekers".

Vooraf zag de zuster enorm op tegen haar verjaardag, bekend ze eerlijk.

"Honderd jaar! Ik kan het me niet indenken. Al die poespas. Voor mij hoeft het niet." Maar de aanwezigheid van haar familie doet haar zichtbaar goed. "Dat is erg mooi. Van een gezin met tien kinderen zijn er drie over: mijn broer van 90, mijn zus van 95 en ik.

"Vanaf haar achttiende wilde Mechtilde al in het klooster. Dat vond haar moeder niet goed. Ze had zelfs nog drie jaar verkering. "Ik was al bijna 23 toen ik intrad". Dat was bij de Dochters van Maria en Joseph, beter bekend als Zusters van de Choorstraat in Den Bosch.

Tijdens haar opleiding als verpleegster in het Canisiusziekenhuis in Nijmegen brak de oorlog uit.

"Met een dokter stond ik op het balkon. Het was zo'n herrie in de lucht. Niemand wist wat er aan de hand was. Die nacht kwam de eerste gewonde binnen. Dat werden er steeds meer. Duitsers lieten de Nederlanders niet met rust en omgekeerd. We moesten ze uit elkaar halen en naar een aparte afdeling brengen." Ze was toen tweedejaars. "Er werd niet over tijd of slapen gepraat. Je geeft jezelf en helpt zoveel het kan." Op tafel ligt een schachtje. Ze heeft het van een vader, die zijn dochter bezocht op de reuma-afdeling in de Sint-Maartenskliniek. "We hadden niets om te knippen. Hij bracht dit schachtje voor me mee. Ik heb het altijd bewaard".

Haar geheugen is goed. Zuster Mechtilde ontving begin maart een oorkonde voor haar 35 jarig lidmaatschap van KBO Nuland. Ze leeft mee in het huis, maar haar gezondheid is broos.

"Als ik weer eens benauwd was, zei de huisarts na afloop: we hebben weer gewonnen. Ik zei dan: jammer. Onze Lieve Heer mag me komen halen". <

Herfst

Door Zuster Augusta de Groot

De herfst komt er aan. Ook al willen wij de zomer graag nog even vasthouden, de tijd verstrijkt en we gaan naar een ander seizoen. Ik zag eind augustus, lopend in een bos, hoe het blad toen al begon te vallen en de grond bezaaid was met eikels.

Goed voor de eekhoortjes die al naarstig aan het hamsteren zijn voor de winter. Ook worden er veel eikels geraapt als voer voor varkens en er blijven er altijd nog voldoende liggen om uit te mogen schieten en uit te groeien tot nieuwe volwassen bomen. Ook kinderen kunnen er heerlijk mee knutselen en maken er poppetjes van of gebruiken het 'houdertje' als pijpje.

Het deed mij ook denken aan een onsympathieke uitspraak in onze taal:

'Wat is ... toch een eikel! Velen van ons hebben dit misschien ooit over een ander gezegd of anders minstens toch gedacht.

Wat zeg je dan eigenlijk? Je spreekt een oordeel uit over iemand en bestempelt hem of haar als een sufferd, een slome duikelaar of een onuitstaanbaar persoon. Maar van ieder van ons zou dat op z'n tijd wel eens gezegd kunnen worden want ieder van ons heeft wel iets van een eikel in zich.

In de natuur zijn zoveel verschillende eikels,

groot en klein, dik en dun, volgroeid of in de dop gebleven.

Maar al die eikels zijn vruchten van de boom waaraan ze gegroeid zijn en die ene boom brengt zoveel verschillende vruchten voort. Zo is het ook met ons. In ieder van ons liggen vruchten te wachten om te mogen uitgroeien tot iets goeds en iets moois. En hoeveel vrucht wij dragen, ligt niet helemaal in onze eigen handen. Het is een gegeven bij onze geboorte, maar wanneer we er met zorg mee omgaan, mag dat alles uitgroeien tot iets goeds dat op zijn beurt weer kan bijdragen aan onze gemeenschap, de omgeving, je stad of dorp.

Anderen mogen er gebruik van maken en er zich mee voeden. Soms mag het uitschieten tot nieuwe loten om later op zijn tijd weer vrucht te dragen. En als we elkaar dan wel eens zien als een eikel, dan kunnen we misschien bedenken dat ieder van ons een vrucht is van die grote Boom die alle leven geeft. Een Boom die zijn takken en kruin majestueus naar de hemel heft en vrucht draagt, maar evengoed een herfst en winter-tijd meemaakt.

Gods schepping is wonderlijk en eikel en 'eikels' hebben daarin hun eigen plaats. <

De Icoon van Gods Vaderschap

Door Zuster Leonie Rabou

Deze icoon hangt in de Sint Janskathedraal van Den Bosch, in de kleine iconenkapel. In het begin vond ik dat wel raar. Ik had vaak gelezen dat God de Vader in de orthodoxe kerk niet uitgebeeld mocht worden. Het afbeelden van God was volstrekt uitgesloten. Wij kunnen de Vader immers alleen kennen door Christus. Daarom is Christus mens geworden: om ons de Vader te openbaren.

‘Niemand kent de Vader tenzij door Mij’. (Matteüs 11,27)

Deze icoon van de Vader is van een jongere datum, namelijk de 17e eeuw en afkomstig uit Noord-Rusland. Zij ontstond onder invloed van het Westen, waar de Vader vaak op religieuze schilderijen voorkomt.

Na een paar keer de Sint Jan bezocht te hebben werd ik heel sterk aangegepen. Ik zag in deze icoon ineens de Heilige Drievuldigheid.

Eigenlijk wordt deze icoon, **de Icoon van de Vader** genoemd. Maar wie ‘Vader’ zegt, zegt tegelijkertijd: ‘Zoon en Heilige Geest’. De icoon van de Vader is tegelijkertijd de icoon van de **Heilige Drievuldigheid**.

Kijken – Ik zie

De Vader en de Zoon lijken heel sterk op elkaar. Dezelfde houding. Zij maken hetzelfde zegenend gebaar. Houden ook de handen op dezelfde manier opgeheven.

Plechtige vouwen in het kleed.

In de aura van de Vader zie je een achthoekige tekening, die komt terug in de aura van de Heilige Geest, de duif.

Deze aura's staan als symbool voor de eeuwigheid.

De Zoon is eigenlijk een kleine volwassene, omsloten door een duidelijke cirkel.

De Vader draagt Hem als in de schoot van een moeder.

Je kunt dit heel goed vergelijken met de icoon van Moeder Gods van het Teken.

Maria draagt Jezus in haar schoot en toont Hem aan de wereld.

‘Wie mij ziet, ziet de Vader’. (Johannes 14,9)

>

De Heilige Geest wordt afgebeeld in de gedaante van een duif. Over deze duif wordt in het evangelie telkens gesproken wanneer de Heilige Geest over Jezus neerdaalt.

Doopsel in de Jordaan (Matteüs 3,16)

De rode cirkel waarin de Heilige Geest zich bevindt, gaat een klein beetje over in de ring van Jezus. Zo worden beiden met elkaar, maar ook met de Vader verbonden.

De plaatsing tussen Vader en Zoon maakt duidelijk dat Gods Liefde, Zijn Geest ons de Zoon heeft geschonken.

Wij kennen Gods Zoon onder de naam: Jezus Christus. Kijk naar de naamtekens in de aureool rond het hoofd.

De iconentaal geeft een eigen betekenis aan de kleur.

36

Blauw is teken van alles wat menselijk is. Zo wordt hier aangeduid dat de Zoon volledig is ondergedompeld in de mensheid.

Rood, teken van de godheid.

Vandaar de rode achtergrond bij de Vader en de Heilige Geest.

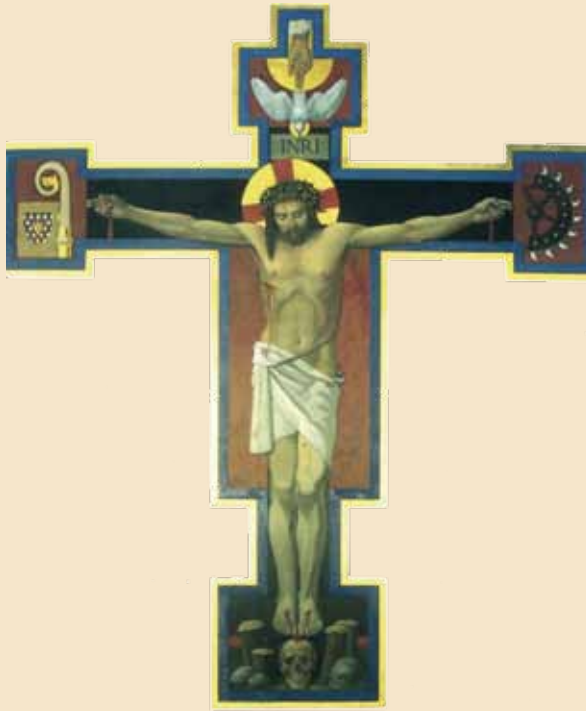
Op de icoon zie je duidelijk dat de Heilige Geest het hart is!

Deze icoon draagt de titel van: **'Het Vaderschap'**

- De eerbiedwaardige gestalte van de Vader is ontleed aan het visioen van de profeet Daniël waar hij God 'de Oude van Dagen' noemt. (Daniël 7,9)
- God de Vader zetelt als 'De oude van Dagen' op een hemelse troon'.
- De Zoon, de tweede persoon, zit plechtig in de schoot van de Vader.
- De Heilige Geest, de derde persoon, zweeft stralend in een aureool boven het hoofd van de zoon. (Marcus 1,10)

Ga maar eens kijken in de Sint Jan.

Tot slot nog een mooie afbeelding van Vader, Zoon en Heilige Geest uit de Sint Catharinakerk in 's-Hertogenbosch en een gedicht om eens rustig te lezen:

De deur, de sleutel, het huis

De deur, dat is de zoon
‘Ik ben de deur’, zeg Hij (Johannes 10,7)

De sleutel van de deur, dat is de Heilige Geest.
‘Ontvang de Heilige Geest’, zegt Hij
‘Als gij iemand zijn zonden vergeeft,
dan zijn ze ook vergeven.
Als gij iemand zijn zonden niet vergeeft,
dan zijn ze niet vergeven’. (Johannes 20, 22-23)

Het huis, dat is de Vader:
‘Want in het huis van mijn Vader
is ruimte voor velen’ (Johannes 14,2)

Let dus goed op de geestelijke betekenis van deze zin:
Als de sleutel niet opent, gaat ook de deur niet open.
Maar als de deur niet opengaat, komt niemand in het huis van de Vader.

Zoals Christus zegt:
‘Niemand komt tot de Vader, tenzij door Mij’ (Johannes 14,6) <

(Naar Simeon de Nieuwe Theoloog)

Shoppen

Door Zuster Lisette Swanenberg

38 Het is een grote, gezette man met lang zwart haar. Op de rug van zijn donkerbruine T-shirt torst hij een gele briesende leeuw mee. Geen prettig gezicht om achter aan te wandelen. Ik loop een tijdje achter hem en ik denk: 'Je zou als vrouw de hele dag tegen zo'n brullende leeuw aan moeten kijken!' En in mij begint het zachtjes te zingen... 'In het bos zijn de wilde dieren, in het bos, in het bos....' Niet alleen in het bos dus, blijkbaar lopen ze nu ook op straat. Maar er is meer. Zijn lichaam zelf heeft ook versieringen in de vorm van tatoeages. Zijn lijf is bekleed met lijnen, kleuren en betekenisvolle symbolen. Wat wil iemand hier nu mee zeggen, vraag ik me af.

Ik loop verder door de Kerkstraat. Het is volop zomer. De terrassen bij de Sint Jans-kathedraal zitten bomvol. Vandaag geen hand op de knip. Toeristen zoeken hun weg. De binnenstad is één grote bedrijvigheid. Een voortbewegen van winkel naar winkel. Vroeger heette dat winkelen, nu noemt men dat shoppen.

Het is grappig om te zien hoe iedereen gekleed gaat. Zoveel

mensen en allemaal in een andere outfit.

Kleding is in. Iedere bekende Nederlander heeft tegenwoordig wel een kledinglijn. En ook hier ontdek ik een lijn in het straatbeeld. Heel veel kleding is voorzien van printen en teksten. Een jonge vrouw met twee kleine kinderen komt me tegemoet. Haar blauwe spijkerjasje hangt open en ik zie een groen/wit T-shirt met het opschrift: 'I am blond today'. Achter haar sleept een jongeman een grote, groene koffer voort. Op zijn koffer zit een sticker geplakt waarop staat: 'Red Bull Energy'.

Het fenomeen van opschriften en opdrukken op kleding is overal duidelijk zichtbaar. Ik

zie het op vrijetijdskleding, werk- en merkkleding, confectiekleding en zelfs op gelegenheidskleding. Zoals bij merken als: Frankenwalder, Gerry Weber, Marcona, Gigne en Basler.

Een student loopt in een shirt van een of ander college, met een uitgebreide tekst erbij die ik in het voorbijgaan zo gauw niet kan lezen. Iets verderop gaat een 'Walt Disney' met een mobieltje aan zijn oor. Ook dat valt me op; bij shoppen hoort kennelijk ook sms'en en (weliswaar op afstand) in contact blijven met elkaar.

Ik vind het boeiend om naar de lifestyle van al die mensen te kijken. Allemaal verschillend uitgedost, niemand hetzelfde.

In de kledingbranche zijn vele smaken.

T-shirts met de Eiffeltoren, een cruiseschip, een grote hond of kat, het is allemaal heel gewoon.

Wat ook steeds terugkeert in de kleding is het opschrift: is:

I am of I ♥ (ik hou van...).

I ♥ Holland, I ♥ Ernie en

Bert, ik I ♥ hamburgers en ga zo maar door.

Sommigen dragen T-shirts met volledige krantenteksten erop. Als ze lang genoeg stil zouden blijven staan, zou je de krant kunnen lezen. Koddig!

Het brengt me in gedachten ook terug naar Congo, waar de kinderen rondliepen in Hollandse voetbalshirtjes, compleet met rugnummers en de namen van de Nederlandse voetbalclubs en/of spelers. Allemaal tevoorschijn gekomen uit de opgestuurde zakken met tweedehandse kleren. Met als gevolg dat voor de eigengemaakte en lokale kleding de neus werd opgehaald tot groot ongenoegen van de kleermakers ter plekke.

Maar de mooie panjes, de kleurige doeken van zes meter lang (soort sarong), van de Congolese vrouwen waren niet tweedehands, maar helemaal nieuw. Als een vrouw bevallen was en de kraamkliniek mocht verlaten, kreeg ze van manlief een splinter-

nieuwe doek cadeau. Kwam die man niet opdagen, dan weigerde de vrouw om naar huis te gaan. Er was ook een tijd, en dat was heel chic en trendy, dat de vrouwen naar de zondagsviering kwamen met prachtige kleding.

Blouses, panjes en tsitambala's (hoofddoeken) in dezelfde kleur, met op de voorkant en achterkant levensgrote afbeeldingen van een Heilige. Bijvoorbeeld de Heilige Theresia van Avila of de Moeder Maagd Maria.

Ook waren er kledingstukken bedrukt met grote fotoprinten van de toenmalige president Mobutu Sese Seko. Mobutu 'schommelde' met de vrouwen mee naar de communiebank en had zowel vanaf de voorkant als vanaf de achterkant zicht over de hele kerk en 'dansend' kwam hij met de mama's mee terug.

Een tip voor onze lijsttrekkers misschien©?

Ook waren er vrouwen die naar de kerk kwamen met een lange doek om, die bestond uit tientallen verschillende stukken aan elkaar genaaid. Ik vond het wat armoedig staan. Maar hoorde later dat het juist een manifestatie van hun rijkdom was. Want het wilde zeggen dat ze dus meer dan tien van die doeken bezaten en dat ze thuis dus nog op zijn minst negen doeken hadden liggen!

>

Ik ga verder met mijn 'zoektocht' naar afbeeldingen en teksten op kleding.

De mens wil zich kleden.

Kleding is er bijna zolang als er mensen bestaan. En al maken kleren nog altijd de man. De man maakt tegenwoordig niet meer de kleren. Er zijn een hoop dingen veranderd. Oude ambachten verdwijnen, net zoals klederdrachten en ons habijt.

Grappig dat de sluier steeds werd getolereerd, terwijl de hoofddoek het zo vaak moet ontgelden!

De boerka is mij persoonlijk net een stap te ver. Ik wil graag iemands gelaat kunnen zien.

Tegelijkertijd lijkt het of de wereld om ons heen vereist dat kleding, haardracht, schoenen en dergelijke steeds sexier moeten zijn. En als je uiterlijk je niet langer bevalt, neem je toch gewoon een facelift of een botoxinjectie!

Iets anders is carnaval. Vier dagen per jaar kan en mag in Den Bosch (Oeteldonk) alles, mits in de juiste kleuren. Bungelende kikvorsen in allerlei formaten aan zakken en kragen, grote en kleine 'Oetels', vlaggetjes en diverse onderscheidingen van Peer van de Muggenheuvel. Alles bengelt op de carnavalskostuums. De creativiteit viert hoogtij. Bij het Theater aan de Parade hing eens een groot spandoek met de slogan: 'Heddemdeur???'

Ik herinner me ook nog van enkele jaren geleden de toen op handen zijnde annexatie van Rosmalen bij den Bosch. Tijdens de carnavalsoptocht in Rosmalen droeg een praalwagen het opschrift: 'Wij gaan nooit nie samenwonen met jullie zoete lieve Gerritje!' Ik herinner me ook kinderen uitgedost als 'Pipo de Clown' en kinderen in hazenkostuum-

pjes (vanwege het zandhazendorp zoals Rosmalen tijdens het carnaval wordt genoemd).

Nog verder terug in de tijd ga ik. Naar de tijd dat ik als kleuterleidster werkte en een trendsetter van die tijd droeg: een heuse petticoat! Hoe wijder die uitstond, hoe mooier ik het vond. De mijne had drie lagen en leek op een echte hoepelrok!

Zitten en fietsen ging weliswaar moeilijk, maar vooruit. Toen ik zo dus in mijn petticoat voor de klas stond, kwam er plots een dreumes naar voren, ging voor mij op de grond liggen en keek onder mijn rok en riep: 'De juffrouw heeft er drie aan!'

Dat was toen. Nu zijn er weer andere trends. Bewerkte laarzen, leggings, treggings en allerlei kledingstukken over elkaar. Zelfs baby's doen met de mode mee.

Op een wit T-shirtje (maatje 86) lees ik. 'I have a lot of shoes' Een tiental schoenen, compleet met strikjes en pompoentjes, versieren het geheel.

Ja, shoppen in de binnenstad is een leuke bezigheid. Het is mooi om te zien hoe iedereen zijn eigen outfit kiest en het dwingt respect af met wat voor een onvermoeibaarheid men winkel in en winkel uit gaat. <

Zuster Anna van Nistelrooij en Congo

Congo. Een heel aantal Zusters DMJ heeft er een stuk geschiedenis liggen. Zuster Anna werkte er bijna 25 jaar als verloskundige. Een gelukkige tijd.

Door Brigitte Lutters

Jeugdjaren

Elf jaar is ze, als haar moeder overlijdt. Vader blijft met elf kinderen achter. Naast haar eigen verdriet, voelt ze zich verantwoordelijk voor haar vader. Als deze na het overlijden van zijn vrouw, troostrijke brieven van nichten in het klooster ontvangt, vraagt de jonge Anna of ze de brieven mag lezen. De nichten wensen hun neef toe dat hij toch maar dochters zal mogen hebben die voor het kloosterleven zullen kiezen. Anna vraagt haar vader: 'Vader, zou u dat fijn vinden?' Toen is de kiem gelegd.

Wanneer het zusje boven haar het klooster ingaat, begrijpt ze wel dat er in het klooster erg veel gebeden moet worden en om zich daar vast in te oefenen, traint ze zich door te bidden tijdens het afhalen van de boontjes en andere klusjes.

Het verlangen om zuster te worden komt en gaat, maar haar roeping begint te groeien als ze gaat helpen in het bejaardenhuis van de Zusters DMJ. Als ze op de zondagen vrij is, verlangt ze naar hun leven.

Maar toch wil Anna het voor zichzelf uitge- >

zuiverd hebben. Ze wil absoluut zeker zijn, voordat ze de stap zet. En dan, zo maar op een avond tijdens het Lof is het voor haar zo helder als wat.

Ora et Labora

Na haar eerste gelofte krijgt ze te horen dat ze voor kleuteronderwijzeres moet gaan leren. Tegelijkertijd zou ze stage moeten gaan lopen bij de kleuters.

‘Totaal ongeschikt was ik ervoor, het kostte me bijna mijn roeping. Nog nooit zoveel gehuild als in die drie maanden’, zegt Zuster Anna nu.

Gelukkig voor haar, wordt dat niet alleen opgemerkt, maar wordt er ook ingegrepen. Na de kerstvakantie hoeft ze niet meer terug. Ze mag gaan leren en studeren. Eerst de Mulo, dan de opleiding verpleegkunde en daarna gaat ze naar de vroedvrouwschool in Heerlen. Zo ongelukkig als ze was in het onderwijs, zo gelukkig is ze in de zorg. En

Bid met mij, opdat Gods genade
in mij niet vergeefs moge zijn.

Ik wil U loven
onder de volken, o Jahweh,
U verheerlijken onder de naties;
Want Uw goedheid reikt tot de hemel,
En tot de wolken Uw trouw.

Ps. 108.

Bij mijn vertrek naar Congo.
30 april 1965.

Zr. Anna van Nistelrooy.

's-Hertogenbosch, Choorstraat 7.

ook de missie begint te kriebelen bij Zuster Anna.

Congo

Dan beginnen de voorbereidingen. Een tropencursus, het leren van de Franse taal en het Tshiluba. Van zusters die op verlof zijn hoort ze veel over de cultuur en de dagelijkse praktijk in Congo.

Twee docenten (Ootje en Eetje genoemd) van de vroedvrouwschool hadden een waardevolle inbreng gehad, door de studenten te leren op zichzelf te vertrouwen in de praktijk. ‘Als je bij moeilijke beslissingen op jezelf vertrouwt en daar naar handelt, hoef je er nooit op terug te komen’, was hun devies.

Het afscheid vond ze niet zo moeilijk. ‘Natuurlijk, deed het je wel realiseren dat er een hoop zou kunnen veranderen als je lang weg was, maar ik verheugde me vooral op mijn nieuwe bestaan’.

Maar op het vliegveld werd ze steeds stiller.

De tussenlanding was in Kinshasa. Het was mei 1965 en de eerste maand van het droogseizoen. Het leek in haar ogen wel de Sahara. Een afschuwelijk grote dorre vlakte. Op het vliegveld in Kananga was het een tikkeltje beter.

Het dagelijks bestaan

In het dorp Kabuluanda (en later Mashala) woont en werkt Zuster Anna samen met de Zusters Rosa, Birgitta, Hilde, Denise en Laeta. In het huis heeft elke zuster haar eigen kamer en er is een kapel. Voor het reilen en zeilen in en om het huis zijn er Congolese krachten. De natuur is er adembenemend. Nergens komt de zon mooier op dan in Congo.

De sfeer is goed. De zusters delen lief en leed met elkaar. Ze hebben elkaar ook nodig in dit verre vreemde land.

Een stukje verderop wonen de Paters van Scheut. De kerk staat in het midden. De paters komen regelmatig op bezoek bij de zusters. Als de paters 's avonds op bezoek komen, worden de gordijnen open gelaten om de Congolezen te laten zien dat er niets anders voorvalt dan het uitwisselen van ervaringen en een genoeglijke avondje scrabbelen.

Voor hen is het niet te bevatten dat deze verhoudingen puur platonisch zijn. Ze kunnen het niet geloven en in hun ogen is het celibaat totaal ondenkbaar!

Zuster Anna en Zuster Rosa zijn – samen met personeel – verantwoordelijk voor de kraamkliniek, het dispensaire (Frans voor polikliniek) en het hospitaal. Ze maken er veel mee. Als 's nachts de gong tweemaal gaat, is het voor Zuster Rosa. Gaat de gong driemaal, dan wordt Zuster Anna met spoed in de verloskamer verwacht. Na jaren is vaak

een blik genoeg om de situatie te overzien.

Er waren bijzonder gelukkige en spirituele momenten. Als je bijvoorbeeld een zware bevalling had begeleid en moeder en kind waren daar gezond uitgekomen. 'Als ik dan terugliep naar ons huis onder de indrukwekkende sterrenhemel van Afrika, voelde ik me zeer gelukkig en intens verbonden met God en met het bestaan'.

Ondanks de wijze raad van Ootje en Eetje, was het ook verschrikkelijk voor Zuster Anna als het niet goed ging.

Jaren nadat ze terug was in Nederland, las ze ooit een interview met een gepensioneerd huisarts, die daarin vertelde dat er in zijn hoofd een klein kerkhofje lag, waar de mensen 'begraven' lagen, die je niet had kon redden. Volgens hem hadden alle artsen zo'n kerkhof.

Voor Zuster Anna was dit een troost en een (h)erkenning. Zo'n kerkhofje heeft zij inderdaad namelijk ook.

Want weinigen begrijpen wat het betekent om als verloskundige, zonder arts, in de jaren van toen, in een land als Congo je werk te moeten doen.

Nadat er ooit een vrouw onder haar handen stierf omdat het bloeden niet stopte, besloot Zuster Anna om bij haar volgende verlof bloedstollende medicijnen hiervoor mee te nemen vanuit Nederland. Het middel was alleen te verkrijgen in Nederland. Op het moment dat ze dit infuus in Congo nodig had, bleek de fles over de datum te zijn. Denkend aan Eetje en Ootje nam ze een beslissing. (niets doen betekende sowieso het overlijden van de vrouw). Dankzij dit besluit heeft de vrouw het wél gered. Dat zijn moeilijke keuzes waar je in Nederland niet voor zou komen te staan.

Een groot compliment ontving ze ooit van een pastoor die haar zei dat haar bekwaam- ➤

heid befaamd was ver over de grenzen van Mashala.

Onder haar verantwoording heeft Zuster Anna ongeveer 15.000 baby'tjes op de wereld gezet. Vijf keer kwam ze op verlof naar Nederland. In 1989 kwam ze voorgoed terug. Het werk wordt overgenomen (tot op de dag van vandaag) door Congolese verpleegkundigen. Zuster Anna heeft haar jaren in Congo als zeer gelukkig ervaren en is intens dankbaar dat ze niet alleen de kansen heeft gekregen, maar dat de jaren ook zo gezegend waren.

Terug in Nederland komt Zuster Anna te wonen en te werken in de Haagse Schilderswijk. De eerste jaren zijn moeilijk, vanwege het heimwee naar Congo, het acclimatiseren in Nederland en ze voelt zich niet altijd begrepen door haar omgeving. Maar dan vindt ze haar plekje in de Schilderswijk en in het Heilige Geesthofje en weet ze zich voor velen wederom onmisbaar te maken. Na Congo beleeft Zuster Anna hier nog vele gelukkige jaren. <

AGENDA

UITGAANSTIPS

- **Eetcafé de Vuurhaard in Udenhout**

Fraterhuis (CMM) de Vuurhaard in Udenhout biedt opvang aan vluchtelingen. Elke donderdag organiseren zij een eetcafé. Voor een vijf-gangendiner (incl.drankjes en koffie) vragen zij € 10,- per persoon. Het diner bestaat uit wereldgerechten, want er wordt door de vluchtelingen zelf gekookt. Zij zijn ook gast aan uw tafel. Natuurlijk hopen de fraters dat u meer dan € 10,- geeft. Alles wat er namelijk meer in de bus komt, gaat naar het leef- en zakgeld van hun vluchtelingen. Het eetcafé is elke donderdag om 17.45 uur open. Even een belletje (013-5111206) in de maand voorafgaand aan de maand dat u wilt komen eten. Voor groepen (meer dan 25 personen) kan altijd gebeld worden.

- **Gorcums Museum (historisch en eigentijds)**

Het Gorcums Museum heeft veel in huis. Bijzondere voorwerpen uit de stadsgeschiedenis, Gorcumse schilderijen, moderne kunst en regelmatig wisselende tentoonstellingen. Praktische informatie vindt u op www.gorcumsmuseum.nl.

- **Poppen- en berenbeurs**

Op 27 en 28 oktober 2012 gaat u terug in de tijd op 's werelds grootste poppen- en berenbeurs. U moet hiervoor naar de Brabanthallen in 's-Hertogenbosch. De entree is voor 65-plussers € 9,-.

45

LEESTIPS

- **Al gaande zal je kracht vermeerderen**

Teksten van en over Antoinette van Pinxteren, Zuster Francesco. In principe alleen als tweedehands boek te verkrijgen bij diverse digitale boekwinkeltjes, maar DMJ heeft nog exemplaren voor geïnteresseerden.

- **Het geel-witte boekje**

Auteurs Eric van den Berg en Frank Bosman. De rooms-katholieke kerk heeft in de loop der eeuwen een heel eigen taalgebruik en woordenschat ontwikkeld. Langzaam maar zeker verdwijnt de kennis van deze woordenschat uit onze cultuur. De media (kranten, televisie, internet) zijn een goede graadmeter hiervoor: steeds vaker worden katholieke begrippen fout gebruikt of in een verkeerde context geplaatst. Voor een ieder die geïnteresseerd is in het jargon van het rooms-katholieke geloofsleven is dit boekje samengesteld.
ISBN 9789089720467 € 12,50

AGENDA

- **Kind van de rivier**

Het pientere armenzorgkind Persomi, dat met haar familie als bijwoner op een Afrikaanse boerderij woont, krijgt de kans om door te leren. Het is 1939 en er is oorlog in Europa. Tegen deze achtergrond schreef de Zuid-Afrikaanse schrijfster Irma Joubert deze lijvige en mooie roman, die op historische feiten stoelt. Een bijzonder meeslepend verhaal dat velen zal boeien.
ISBN 9789023994046 € 23,90

DVD TIPS:

- **Jerusalem**

In deze fascinerende driedelige documentaire neemt de Britse schrijver, journalist en historicus Simon Sebag Montefiore ons mee naar Jeruzalem: de van oudsher al zwaarbevochten stad waar God en mens elkaar voortdurend ontmoeten en waar drie verschillende godsdiensten - het judaïsme, het christendom en de islam - elk belangrijke heiligdommen hebben. Jeruzalem werd 3000 jaar geleden gesticht door koning David. Montefiore laat zien hoe de stad sindsdien werd betwist en gevormd door koningen en keizers, en hoe de gewijde status van Jeruzalem steeds meer nadruk kreeg door de vele mythen en legenden die de diverse religies onderling uitwisselden. We krijgen een goed beeld van hoe de stad onder het geweld van de kruistochten veranderde in één grote ruïne, om vervolgens toch weer op te bloeien tot een ongeëvenaard mooie metropool.
EAN 8717344749015 € 14,99

- **Intouchables (aanrader!)**

Miljonair Philippe is aan een rolstoel gekluisterd. In hartje Parijs woont hij in een kast van een huis. Driss woont daar ver vandaan, in een van de grimmige voorsteden. Verdient de jonge Senegalees zijn geld niet met schimmige zaakjes, dan trekt hij wel een uitkering. Maar wie bijstand wil, moet solliciteren. Plotseling zit Driss met een echte baan opgescheept, als persoonlijke verzorger van Philippe. Met zijn tomeloze energie zet hij Philippe's stijve huishouden binnen de kortste keren op z'n kop. Maar ook Driss' leven zal nooit meer hetzelfde zijn.
EAN 9789461871077 € 16,99

- **Süskind**

1942. In het door de nazi's bezette Amsterdam besluit de joodse Walter Süskind handjeklap met de SS te spelen. Het is een levensgevaarlijk kat- en muisspel, waarmee hij honderden kinderen van transport naar de concentratie-

kampen weet te redden. Terwijl de razzia's toenemen en het net zich verder sluit rond de joodse gemeenschap, riskeert Walter alles wat hem lief is en toont hij de moed van een held. Een even aangrijpende als adembemende, waargebeurde geschiedenis.
EAN 5051888091722 € 17,99

LUISTERTIPS:

- **Zielsverlangen**

'Zielsverlangen' heet de 6e cd van het Nieuw Liedfonds. Teksten van onder andere Judith Herzberg, Maria Vasalis en Ida Gerhardt. Al eerder bracht het Nieuw Liedfonds bijzondere cd's uit. Te bestellen via de site van het Nieuw Liedfonds www.nieuwliedfonds.nl voor € 22,50 (inclusief verzendkosten).

- **De Bijbel (een hoorcollege en uitleg)**

De bijbel is een fascinerend boek, dat talloze mensen ook na de twintigste eeuw inspireert. Maar het is ook een ingewikkeld boek, vreemd en verwarrend. Zo bestaat de bijbel niet uit één, maar uit een hele reeks boeken. Er bestaan ook meerdere varianten van bijbels. Ook in andere opzichten is de bijbel een meervoud. We vinden er vele genres in: historische verhalen, legenden, profetische visioenen, spreuken, wetteksten, liederen, brieven, enzovoorts. Dit hoorcollege geeft de luisteraar op boeiende en overzichtelijke wijze informatie over de bijbel, zijn inhoud, zijn achtergronden en over de opvattingen omtrent de bijbel.
ISBN 9789085300182 € 27,50

- **Joshua:sacred Drama 1747 (dubbel cd)**

Componist: George Frideric Handel € 32,99

SURFTIPS:

- www.katholiek.nl *
- www.huisvoorspiritualiteit.nl

* via deze site kunt u de kwis Twivia spelen. Een aanrader!

COLOFON

**Eenenveertigste jaargang,
Nummer 3,
September 2012**

De Heeriaan is een uitgave van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph (Zusters van de Choorstraat). Het blad verschijnt viermaal per jaar in de maanden maart, juni, september en december en wordt in een oplage van 500 exemplaren onder relaties verspreid.

Redactie:

Brigitte Lutters (eindredactie)
b.lutters@congregatiedmj.nl
(073) 6904 623 (rechtstreeks)
van maandag t/m donderdag

Zuster Veronie Franken
v.franken@cdmj.nl

Zuster Til Lagerberg
t.lagerberg@cdmj.nl

Anne-Marie Coopmans
archief@congregatiedmj.nl
(073) 6904 616 (rechtstreeks)
woensdag en donderdag

**Kopij voor de volgende
Heeriaan uiterlijk inleveren op
20 oktober 2012.
De wintereditie ligt rond
15 december op uw deurmat.**

DE HEERIAAN

NAJAAR 2012